

Muusikaleht

3/4
1992

L I
a a
u s
l e
v r
a i
d d

lk. 1, 10—11

Maailma suurimate elektroonikafirmade eesmärk 90.-ndateks aastateks on muuta plaadimängijate, magnetofonide, raadiovastuvõtjate ja akustikasüsteemide maailm üha täiuslikumaks — saavutada taasesituse puhul võimalikult suur lõepärasus ja täpne kõla.

Olmeelektroonika välismaine turg on üsna muutuv. See, mis alles eile oli uudis ja maksis väga palju, ei üllata täna kedagi ja seda müüakse küllaltki keskmise hinnaga peaaegu igal nurgal.

2—3 aastat tagasi olid laserplaadid — kompaktplaadid (CD) — ja nende mängimiseks vajalik aparaatuur üsna vähestel, nüüd aga on kõigis vikerkaarevärvides sillerdavad hõbedased “maimukesed“ ilmunud mitte ainult melomaanide kodudesse. CD oma võimalustega ähvardab tavalist plaadisalvestust täieliku väljasuremisega.

Kasvab lasertehnika valik. Ainuüksi Jaapani firma “Sony“ toodab 10 mudelit stantsionaarset ja 6 mudelit peaaegu tasku-CD-plaadimängijat. Hoopis uudselt on hakanud välja

(järg lk. 10)

Veel numbris

Intervjuu Lauri Väinmaaga (lk. 4—5).

Meie korrespondent Lõuna-Eestis Marina Tamme tutvustab ennast ja informeerib (lk. 6—7).

Lõpeb intervjuu Lepo Sumeraga (lk. 9).

Kas kontrabassil on midagi ühist muusikaga? (lk. 12—13).

D. Šostakovitš oma ema ja poja silmade läbi. (lk. 15—16).

Saint Saëns Lisztist (lk. 17).

Inimest lugege nagu raamatut (lk. 18—19).

Naljakaid lugusid Händelist ja Ravelist (lk. 20).

Algupäraste ooperite buum Soomes

Veebruaris esilavastusid kaks uut Soome algupärast ooperit: Jukka Linkola "Elina" Soome Rahvusooperis Helsingis ja Aulis Sallineni "Kullervo" Soome ooperijõududega Los Angelesis. Viimane oli plaanitud avama Helsingis uut ooperimaja. Selle

valmimise edasilükkumise tõttu oli aga etendus hoopis teise tellija juures. Mõlemad ooperid põhinevad soome folklooril. Sügisel peaks Helsingis esietenduma Einojuhani Rantavaara ooper "Päikese maja". Mitmeid Soome oopereid lavastatakse välismaal.

A. Sallineni "Ratsamees" "Estonias"

Ooperid poliitikatgelastest

Mitmed silmapaistvad heliloojad on viimasel ajal kirjutanud oopereid tuntud ajaloolistest isikutest ja need lähevad praegu Euroopa lavadel suure eduga.

Tänapäeva Saksamaa üks tuntumaid ja viljakamaid heliloojaid, alles 39-aastane Wolfgang Riehl on maha saanud uue ooperiga "Mehhiko vallutamine", mis esietendus veebruaris Hamburgi Riigiooperis. Mehhiko vallutajat Cortezi laulab Richard Salter, kes on esinenud ka varasemate Riehli ooperite peaosades. Lavastaja ja disainer on Peter Mussbach, dirigeerib Ingo Metzmacher. Varem on nad koos töötanud Brüsselis Kuninglikus Operis.

Pariisis on menutükiks Ameerika helilooja John Adamsi ooper

"Nixon Hiinas", mis etendub Bobigny Kultuurihoones. See ooper, milles nimisalise kõrval on tegelasteks palju teised ajaloolised isikud — esimees Mao abikaasaga, Henry Kissinger, Chou En-lai — tuli esmakordselt lavale 1987. a. Houstonis. Pärast seda on seda mängitud Saksamaal, Soomes jm.

Pariisis on lavastajaks noor, mitmekülgne teatrimees, kelles on suurepäraselt ühendatud dramaturgi ja liikumisjuhi anne. Lavastus valmis koostöös Frankfurdi Ooperiga ja tuleb suvel ka seal lavale. Helilooja J. Adams on eriti suur meister orkestrile kirjutamises. Partituuris on suurepäraseid instrumentaali variatsioone, sellest õhku rütmilist energiat.

INSTRUMENTAARIUM

Seade rütmi treenimiseks

Firma „Harman Deutschland“ Heilbronnist on valmistanud uudse seadme rütmi treenimiseks. Aparaadid mõõdetud on 7×14×3 cm, ta kaalub 220 g ja töötab patareidel. Kiirusepiirideks on tal 30–250 lööki minutis, kusjuures tempot on võimalik ka kahe-

kordistada. Seade võimaldab välja reguleerida 15 erinevat rütmimustrit. Iga rütmi puhul võib eraldi reguleerida helitugevust, kuid olemas on ka üldise helitugevuse reguleerimise võimalus, valjuhääldi ja kõrvaklapiväljund.

„Musik Magazine“

L'Orchestre de Paris 25-aastane

1967. aastal rajati tolleaegse Prantsusmaa kultuuriministri André Malraux' ja kaua aega ministeriumi kõrge ametnikuna töötanud Marcel Landowski algatusel *L'Orchestre de Paris*, mida võiks tingimisi nimetada Pariisi Linnaorkestriks. Tänapäeval on see saanud üheks mitte ainult Prantsusmaa, vaid ka maailma kuulsamaks kontsertorkestriks. Aastas antakse umbes 70 kontserti, neist 25% välismaal. Nii raadio France-Musique kui Pariisi televisioon kannavad üle orkestri esinemisi. Palju on neid viimasel ajal ka plaadistatud.

25 aasta jooksul on orkestril olnud vaid viis peadirigenti: Charles Munch, Herbert von Karajan, Georg Solti, Daniel Ba-

renboim ja 1989. aastast Leningradis sündinud ja Läände läinud Semyon Bychkov (Bõhhov).

Tänavusel orkestri juubeliaasta algupoolel on, ilmselt Bychkovi algatusel, orkester esitanud palju vene muusikat — Šostakoviitšit, Glazunovi, Rahmaninovi jt. Esinenud on kaks vene pianisti — Dmitri Aleksejev ja Mihhail Rudõi.

Veebruari teisel poolel oli kaks päeva järjest Pariisi Linnaorkestri dirigendipuldus kuulsas Pleyeli saalis Neeme Järvi. Esitati Haydni Esimest šellokontserti (solistikas kuulus ameeriklanna Lynn Harrel), Beethoveni, Mozarti ja taani klassiku Carl Nielsen muusikat.

Dmitri Hrorostovski tähelend

29-aastane Siberist, Krasnojarskist pärit vene bass Dmitri Hvorostovski on jõudnud maailma esilauljate hulka. Märtsis andis ta soolokontserdi Pariisis. *Opera Bastille'* suures saalis, kus sellise võimaluse saavad ainult maailmanimega tippuljad.

Sellele eelnes mullu edukas turnee Euroopas: Londoni *Covent Gardenis*, Salzburgi suvefestivalil, Venetsia *"Teatro La*

Fenice's", Milano *"La Scala's"*, k.a. veebruaris Finlandiaatalos Helsingis.

Vastuvõtt kodumaal on aga olnud teistsugune. Pärast kolimist kodulinnast Moskvasse 1990. a. pääses Hvorostovski vaid kahel korral Suure Teatri lavale. D. Hvorostovski sõnul on see tuntuim Venemaa muusika- ja balletiteater praegu kriisis.

Valmistutakse Jeruusalemma 3000. aastapäevaks

Jeruusalemm linnapea Teddy Kolek on tellinud linna 3000. aastapäeva pühitsemiseks 1996. a. oratooriumi poola heliloojalt Krzyztaf Pendereckilt. Viimane teatas, et arvatavasti kirjutab ta selle kuningas Taaveti teemal. Praegu ta aga veel ei tea, kas piibliteksti alusel või uue teksti järgi. Sellega pöördub helilooja tagasi oma nooruspõlve teema

juurde. 1958. a. valmisid tal ulatuslikud ja hiljem suure leviku osaliseks saanud "Taaveti psalmid" segakoorile ja löökpillidele.

Viimastel aastatel on K. Pendereck saanud rohkem nautida oma ooperite ja "Poola rapsoodia" menu.

Tulekahju Krakovi Kontsertsaalis

Krakovis on tulekahju hävitanud olulisema osa filharmoonia kontserdisaalist. Põlenud on üks haruldane harf. Suur kahju on

filharmoonia unikaalsest ja väga külluslike registritega orelist.

Krakovi filharmoonia kaunis hoone on ehitatud selle sajandi algul.

Armastuskirjad oksjonil

Dmitri Šostakoviitši armastuskirjad müüakse kuulsal Sotheby oksjonil Londonis. Need on pärit aastast 1923–31. Helilooja on kirjades väga avali ja julge ning neid peetakse oluliseks materjals Šostakoviitši elu ja loomingu uurijatele.

Kirjade saaja, Šostakoviitši noorpõlvearmastus Tatjana Grivenko on nüüd 85-aastane ja elab

Moskvas. Ta parandas kirjad oma pojale ja vanimale lapselapsele. Need otsustasid paranduse rahaks teha. Kuna Venemaa riiklikelt muuseumidelt oleksid nad saanud vaid väikese summa — maksimaalselt 25 rubla kirja eest —, panid nad kirjad hoopis kopsakama raha saamiseks Londoni oksjonile.

JAANUAR 1992
TARTUMAALT

- * Austriasse Grazi linna Schuberti- konkursile sõitis Tallinna Konservatooriumi üliõpilaste trio Ruth Mägi (viul), Kaido Kelder (tšello), Marrit Gerretz (klaver). Tartlastele mängiti kolmekuningapäeval ette konkursi I ja II vooru kava.
- * 14. jaanuaril algas TÜ Ajaloo Muuseumis sari "Eesti muusika akadeemia". Esimene kontsert oli koostatud Ed. Tubina muusikast. Esinesid pianist Vardo Rumessen, altist Petra Vahle (Rootsi) ja viuldaaja Arvo Leibur.
- * 23. jaanuaril alustati Tartu kontserdisarjaga "Bach ja Pärt".
- * Tartus olid külakosti toomas Berliini Muusikateatristuudio solistid, kaasas Mozarti "Teatridirektor", Salieri "Prima la Musica, Poi le Parole". Esitati ka aariaid Mozarti ooperitest, saatjaks "Junges Kammerorchester Mecklenburg".

SAAREMAALT

- * 8. jaanuaril sõitis Saaremaa Poistekoor esinemisreisile Soome. Ette oli valmistatud kolm erinevat esinemiskava, mida esitati Mikketi, Ristiina ja Mäntyharju koolides ja kirikutes. Pärast naasmist anti sama kavaga kontsert I. keskkooli aulas ka kodurahvale.

IDA-VIRUMAALT.

- * Kohtla-Järve Slaavi Kultuuri Seltsi kutsel käis kohtlajärvelastele esinemas N. Nikulina nim. Luuga Rahvateatri bardilaulja Gennadi Alekseejev.
- * 19. jaanuaril toimus Põlevkivibasseini Slaavi Seltsi korraldusel Jõhvi kultuurikeskuses kontsert "Slaavi mustrid". Esinejate seas olid koor "Lada", lastekoor "Rukkilill", ansambel "Valatud", Jõhvi vene rahvakoos, kohalike koolide koorid jpt.

RAPLAMAALT

- * 17.—18. jaanuarini toimus Rapla maakonna lauluhuvilistele, eeskätt koorijuhtidele ja muusikaõpetajatele, hääleseadeseminar. Lektoriteks olid Rootsist Södra Vätterdygeni rahvakõrgkooli õppejõud ja ühtlasi Jonköpingi kammer- ja oratooriumikoori dirigent Ove Gotting ning endine Filharmoonia Kammerkoori laulja, nüüd Stockholmi muusikaakadeemia õpilane Veikko Kiiver.

VALGAMAALT

- * Tõrvas avati kammersaal. Avaõhtu sisustasid kontserdiga Tõrva taidlejad, esinejate seas kammeransambel, Patkülla lastekoor, vokaalsolistid, nais- ja meesansambel, instrumentaalansamblid.
- * Jaanuari viimasel nädalavahetusel toimusid laste lauluvõistlused Otepääl, Tõrvas, Valgas, Pukaš, Keenis ja Soorus. Võisteldi kahes vanuseklassis: 3—6- ja 7—10-aastased. Kummagi rühma parimad võistlevad 1. veebruaril Valga kultuurimajas, kus valiti välja kaks parimat lauljat, kes lähevad valgamaalasi esindama ETV lauluvõistlusele.
- * 28. jaanuaril esitas Tartu Lasteteater "Minerva" Valga kultuurimajas A. Oidi lastemuusikali "Tom Sawyer ja Huckleberry Finn".

Ülevaate koostas A. Kons

Heliloojate Liidus

H. Elleri klaveripalad (toim. M. Humal) on tükk aega rahapuudusel seisnud. Tänu Rahvuskultuuri Fondile on nimetatud kogumikku nüüd võimalik välja anda. Kuigi trükikodades nõutakse juba kõva raha.

Teoks on saamas toiduainete müük omahinnaga heliloojatele ja muusikateadlastele.

Eesti Hariduse Arenduskeskuses

1992. a. esimestel kuudel on läbi viidud kaks kursust muusikaõpetajatele. Jaanuaris oli kultuuriloo kursuse II sessioon. Einar Laigna tutvustas Euroopa usundite kontseptsioone. Uuest kultuuriloo õpikust rääkis selle koostaja Leo Normet.

Veebruaris korraldati kursus venekeelsete koolide muusikaõpetajatele. Neil on praegu palju probleeme seoses üleminekuga liidulistelt programmidele eesti programmidele, muuhulgas relatiivse (jo-le-mi) noodilugemissüsteemi omandamisega, mis peaks kaasa aitama koorilaulu viljelemisele venekeelsetes koolides (vt. lähemalt lk. 8). Kursuse käigus külastati eesti- ja venekeelseid koole, kus muusikaõpetamine on korraldatud paremini.

Käbi Laretei auhinna.

14. märtsil toimus Tallinna Noortemaja Olavi saalis noorte pianistide konkurs. Üles on end andnud 10 pianisti. Konkursi kavad pidid olema koostatud täielikult Eduard Tubina loomingust. Konkursi võitjale oli Käbi Laretei määranud auhinna.

I koha (4000 rbl.) sai Toomas Vana, kes esitas Tubina "Ballada", II koha Inga Lehto 2. sonaadiga. Allapoole minnes oli P. Lassmanni sõnusti raske kedagi esile tõsta, sest tase oli ühtlane ja küllaltki kõrge. Žürii lõi kas Gordioni sõlme läbi nii, et märkis ära noorimad esinejad — alles Muusikakeskkoolis õpiv Helen Põldmäe ja Kadri Saar.

17. märtsil andsid esinejad "Estonia" talveaias kontserdi.

Missa esietendus.

17. märtsil oli "Estonia" kontsertsaalis U. Sisaski Missa nr. 2 esiettekanne. Esitasid konservatooriumi naiskoor, Eesti Raadio Segakoor, juhatas Ants Üleoja.

Norra rektor külas.

Veebruarikuu viimasel päeval esines Mustapeade Majas Georg Otsa nim. Muusikakooli puhkpilliorkester Norra Vinje Muusikakooli rektori Age Korneliussen juhatusel.

See oli dirigendi kolmas külaskäik Eestisse. Traditsiooniliselt oli kaasas ka kingitus koolile. Taas tuleb A. Korneliussen Tallinna oktoobris.

Kolm andekat öde Lätimaalt Eestis külas.

Eesti Keelpilliõpetajate Ühingu kogunemise ajendiks (27.—28.II) oli seekord perekond Skudete (Läti Vabariik) külaskäik.

Tutvustuseks neile, kes pole "Sirpi" viimasel ajal lugenud: tegemist on kolme õega; 8-aastane Lauma on pianist, 11- ja 12-aastased Baiba ja Linda viuldajad. Kõik kolm ületavad märgatavalt meil "normaalseks" peetava mängutaseme, mida nad ka tõestasid kontserdil Matkamajas.

Koosoleku teisel päeval tutvuti video vahendusel maailma tippinterpretide ja — orkestritega, firma "Souns Bonus" kaudu Eestisse tekkinud võimalustega saada korralike mänguvahendite omanikuks (esialgu kahjuks ainult kõva raha eest), päeva lõpuks aga vaadati Yair Klessi "Viulimängu põhialuseid". Nüüd peaks küll hakkama Eestimaa igast nurgast tippviuldajaid tulema. On ju tehtud puust ette ja punaseksi värvitud...

Puhkpilliorkestri LP.

Oma esimese LP-ni jõudis neil päevil puhkpilliorkester "Tallinn". Nimetatud heliplaadil on põhitähelepanu Eesti algupärasel puhkpillimuusikal ning ühtlasi on LP esimeseks aruandeks sellest, kuidas on kulgenud orkestrist endast võrsunud Ott Kase ja Valeri Petrovi senine töö dirigentidega.

Ühtlasi väike teadaanne neile, kes on harjunud nimesid nägudega kokku panema. Nimetatud plaadi ümbrisel on dirigentide nimed fotode all läinud vahetusse. Trükikoda palub vabandust!

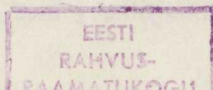
Kooriühingule oma ajaleht.

Lugeja on ehk tähele pannud, et meie lehe väljaandjate hulgas pole enam Muusikaühingut.

Järelepärimise peale selgitati olukorda nii: kuna "Muusikaleht" on siiski palju laiapõhjalisem väljaanne ning Kooriühingule oleks tarvis midagi päris "oma", otsustati Tõnismäel alus panna uuele ajalehele, mis ehk suudab olla ka "Muusikalehest" operatiivsem ja kindlasti erialalisem. Elame, näeme. Praegusel ajal on igasugused lahkulöömised üldse moes. Kui need on rahumeelsed, ei ole ju põhjust koostööst sootuks keelduda. Kindlasti jõuavad Kooriühingu suuremad ettevõtmised meie lehe veergudele edaspidigi.

"Eesti Kontsert" patust prii.

Pärast ERSO aastavahetuse kontserti hakkasid linnas levima jutud, nagu olnuks pool saali välja müüdüd valuuta eest. Piletiteid oli rubla eest olnud võimatu saada. "Eesti Kontserdi" kunstilise juhi hr. Lauri Väinmaa sõnul ei müüdüd valuuta eest siiski ainsatki piletit ja EK on patust prii. Samas ütles L. Väinmaa, et kassast müüdüd piletite edasisi "ränna-kuid" ei saa EK kontrollida.

Lauri Väinmaa nimi pole pehmet öeldes päris tundmatu. Kontserteeriv pianist, klaveriõpetaja Konservatooriumis ja Muusikakeskkoolis, konkursside laureaat — arvatavasti on see kõik üldteada, ka mittemuusikutele. Vähesed teavad aga, et LV teeb "Eesti Kontserdi" 4. korrusel hoopis teiselaadilist tööd, olles...

Minu ametinimetus pärineb veel stagnaegadest ja oleks "kunstiline juht". Aastat 20 tagasi, kui hierarhilised süsteemid olid väga jäigad, täpselt määratletud ja neil oli suur tähtsus inimese elus edasijõudmises, oli ENSV Riikliku Filharmoonia kunstiline juht väga kõlav ametinimetus. Teatavasti kinnitati sellised inimesed kohale Keskkomitees, neil pidid olema vastavad omadused, kindlasti pidid nad olema NLKP liikmed, neil ei tohtinud olla plekke eluloos. Õnneks on need ajad möödas ja ütlen kohe, et endistel aegadel poleks ma hakanudki sellist tööd tegema. Tänapäeval on selle ameti sisu muutunud vägagi ja veel muutumas.

Milles on siis põhiline erinevus?

Tollal oli ENSV Riiklik Filharmoonia üks "Sojuzkontserdi" allasutusi, mis tähendas seda, et sisuliselt polnud valikuvabadust ja -võimalust. Kontserdid kogu NL-s planeeriti Moskvas, jagati laiali mööda vabariike, koostati solistide ja kollektiivide turneed ja saadeti vabariikidele juba fikseeritud plaanid. Siin ei jäänudki muud üle, kui saabuvad artistid jagada saalidesse ja üles panna müürilehed.

Tol ajal kuulus kunstilise juhi tööülesannete hulka vastutus muusika ideelise puhtuse eest. On ju teada faktid, et kavades pidi olema teatud protsent nõukogude ja Vene muusikat, et teatud heliloojad olid ebasoovitavad. Juhtus ikka, et Filharmoonia kunstiline juht ja direktor kutsuti Keskkomiteesse aru andma. Nii et ühest küljest oli tollane töö kergem, sest ei tulnud üles näidata sisulist initsiatiivi. Teisest küljest pidi aga olema hästi paindliku südametunnistusega.

Tänaseks on "Sojuzkontsert" oma eksisteerimise endisel kujul lõpetanud. "Goskontsert", kelle kaudu toimusid pea 90% ulatuses väliskülastuste esinemised, formaalselt veel hingitseb, aga sisuliselt enam ei toimi. Keegi ei anna valuutat ja pole riikigi. Nii et see on juba agoonia. Reisi- ja hotellikulud ei maksa ka "Sojuzkontsert". Näiteks tähendab see seda, et Siberis on muusikaelu täiesti surnud punktis. Kahe viimase kuu jooksul on isegi sellised suurlinnad nagu Krasnojarsk ja Vladivostok (rääkimata väiksematest kohtadest) pidanud enamiku kontsertidest ära jätma. Ennekoike sellepärast, et nüüd tuleb neil kõik kulutused maksta ise.

Samasugune on lugu rahadega ka Eestis. Just seetõttu on "Eesti Kontserdi" töö nüüd endisest palju töömahakam, sest iga kontserti tuleb vaadata eraldi projektina. Mitte miski ei toimi enam automaatselt. Pole ka vahet, kas esineja tuleb läänest, põhjast, lõunast

või idast.

Et nendes tingimustes edukalt funktsioneerida, on vaja teha palju ümberkorraldusi töös ja struktuuris. Eeskujuks tuleb võtta eesrindlikke Lääne firmasid, kes on niiviisi töötanud aastakümneid.

Mainisid äsja, et Siberis jäetakse rahapuudusel kontserte ära. Kuidas on rahaline olukord "Eesti Kontserdis"?

Praegu väga hull! Veel eelmisel aastal oli EK-l oma aastaelarve. Kuna oli teada summa, millega tuli aasta lõpuni välja tulla, saime planeerida festivale, külaliskollektiivide saabumist jne. Praegu eraldab Kultuuriministerium raha kuu kaupa. Veel veebruari lõpus ei tea me oma võimalusi märtsis!

Nõnda, et planeerida tuleb ülioperatiivselt?

Seda küll. Kuid nii on lugu praegu igal elualal, seoses ümberkorraldustega, hindade tõusuga. Näiteks kui kontsert lükkub nädala võrra edasi, võib ta juba poole rohkem maksta. Kuigi ma seda ei tahaks, kardan siiski, et kontsertide arv lähitulevikus väheneb.

Kultuur on igal pool ja alati kinni makstud, sest ta ei teeni ennast ise tasa. Milles näed võimalust suurendada sissetulekuid ja vähendada väljaminekuid?

Sinu tähelepanek on täiesti õige, süvamuusikale on makstud tõepoolest peale. Millistest allikatest? Siia maani ainult riigilt. Kui sponsorlus muutub ettevõttele kasulikuks (ja ta on muutumas selleks), hakkame kahtlemata tegema ka sellealast koostööd.

Pikaajalisi fikseeritud koostöölepinguid?

Pole veel. Riigi rahasis oleks vaja vähemalt nii kauaks, kuni tekib konkurentsivõimelisi erafirmasid. Kui praegu kaob riigi subsidium, tähendab see kogu vabariigi kontserttegevuse halvamist. Seepärast peaksid kõik muutused olema järkjärgulised.

Lavalt saali vaadates võib tihti näha tühje tooliridu. Samas aga järgmine kontsert on puupüsti. Millega seletada sellist kõikumist?

Üks asi on see, et osa inimesi lihtsalt mängib paremini, laulab paremini. Neid tullakse parema meelega kuulama. Tühjade saalide kontserte toimub kogu maailmas.

Teine asi on muidugi tõhus ja operatiivne reklaam, mis annab õigeaegselt teada tõeliselt kõrgetasemelistest muusikasündmustest. Siin on veel palju ära teha. Eks omajagu ole süüd ka riikliku asutuse staatuses. Eraagentuur, kellele pole garanteeritud rahasid ja kes peab lõppkokkuvõttes ikkagi ots otsaga kokku tulema, on eluliselt huvitatud sellest, et iga korraldatavat kontserti maksimaalselt välja reklaamida või lausa üles puhuda.

Kas on uuritud külastaja muusikalist maitset?

Päriselt mitte. Kahe aasta eest korraldasime külastajate küsitluse "tehnilistes küsimustes". Tulemusena algavad kontserdid nüüd kell 19.00 ning sümfooniakontserdi päevaks jäi neljapäev. Püüame jõudumööda vastu tulla ka eri soovidele: pensionäridele odavamad piletid, puhvetisse rohkem müüjaid jne. Palju ja õigustatud pretensioone on reklaamile...

Üht-teist on kirjas ka muusika poole pealt. Soovitakse rohkem klassikat, samuti "erilisi üritusi", nagu öökontserdid jm. Siin pole midagi üllatavat, sest kogu maailmas käivad mittemuusikutest muusikasõbrad kuulamas tuttavaid teoseid.

Imselt tuleks ikkagi Sinu küsitud uuring läbi viia ning panna klassika, romantika ja avangard mingitesse proportsioonidesse.

Vast räägiksingi hooaja plaanidest.

Oleks tore küll...

Veel selle aastanumbri sees toimub orientaalmuusika festival (aprilli II poolel), mis peaks olema meie jaoks suhteliselt unikaalne nähtus. Novembris "Con brio" ja järjekordne "NYUD".

Vast kõige huvitavam üritus on juba mais. Sümfooniaorkestrite festivalil esinevad 4 orkestrit (nädala jooksul 6 erinevat kava), sealhulgas 2 maailma-kuulsat kollektiivi: Wambergi sümfooniaorkester (solist Godon Kremer) ja Taani Kuninglik Sümfooniaorkester.

Räägiksime meie interpretidest. Kui paljud neist teevad EK-ga koostööd?

Mingil perioodil on koostööd teinud vist igaüks. Ja teevad praegugi. Millistel põhimõtetel me lepinguid teeme?

Kõige raskem ongi ilmselt leida seda tasakaalu. Esinemiskohti on palju vähem kui esinejaid. Ning igaüks tahab mängida rohkem kui see võimalikuks osutub (mina ise kaasa arvatud). Seepärast on tippudel võimalik hooaja jooksul Tallinnas esineda paar korda, mujal pisut rohkem. Kindlasti tuleks veel aktiivsemalt tegelda kontaktide otsimisega välisagentuuridega. Sellel eesmärgil oleme hakanud välja laskma meie interpretide reklaambuklette, audioliin...

VÄINMAALT.

Kontserdis“ 28. II 1992

Ässade ja noorte vahekord?

Mul oleks huvitav teada, mida Sa ise arvad. Kas asi on paigas või tuleks seda nihutada kuhugi suunda?

Pole kahjuks statistikat pidanud, aga näib, et tuntud nimedega on loomulikult lihtsam. Tihti peale tullakse paljalt nime peale. Ometi on meil ju mitmeid noori, kes pole mitte madalamataselemisemad, kuid nimi ei ütle midagi... “Con brio“ ja muud konkurssid on näidanud, et uus põlvkond on peale kasvanud.

Kuna ma ise ei ole veel hirmus vana, olen veel päris hiljuti käinud Filharmonia üksi kulutamas ja kontserte kauplemas, pole see probleem mulle sugugi võõras. Tahaks anda neile nii palju kui vähegi võimalik. Esimene “Con brio“ näitas tõesti, et noorte hulgas on mitmeid kõrgetasemelisi interpreete (kuigi võitjad Arvo Leibur, Toomas Vana ja Risto Laur olid juba eelnevaltki tipus). Sellel aastal on EK stipendiaatideks Toomas Vavilov ning Henry David Varema. See garanteerib neile vähemalt 6 kontserti. Loomulikult ei piirdu me ainult nende nimedega. Hiljuti esinesid ERSO-ga Andrus Haav ja Leho Kasin... Tahaks, et noored tuleksid enast ise pkkuma ja mingite konkreetsete programmidega. Ei öelda ära kellelegi, kes on ennast näidanud perspektiivika ja teotahelisena.

Vaata või neid okestreid, mis on tekkinud. Mina näiteks ei tea enam täpselt, palju neid on. Osaliselt koosseisud katuvad. Iseenesest on see asi väga tore. Veel toredam oleks, kui mõni kollektiividest püsivalt kokku jääks ja professionaalseks üle kasvaks. Selliseid tunnemärke juba on. Niipalju, kui minust sõltub, on noortel roheline tee!

Muidugi tuli Sinu jutust välja, et peaksin “noorte ja ässade probleemi“ ümber sõnastma. Noored on ässadeks muutumas või muutunud...

Nii ta on tõesti. Ega mängutase tõesti vanusest sõltu. Siin tuleb olla nii eelarvamustevaba ja objektiivne kui võimalik.

Sinu missioon oma ametikohal?

Kuna minu kompetentsi ei kuulu kontsertide korraldamine algusest lõpuni, on minu põhiülesandeks anda hooajale mingi nägu. See hõlmab sümfooniakontsertide abonemente, festivale. Eelkõige tähendab see ettepoole planeerimist; mis toimub sellel hooajal, ei puuduta mind väga palju. Tegelen praegu järgmise hooajaga. Sellepärast näen oma ülesannetena kontaktide otsimist muusikutega väljaspool Eestit ja nende siiatoomist. Praegu tulevad sellised inimesed enamjaolt oma heast tahtest. Valuutat meil pole võtta. Tihti peale mak-savad nad kinni ka oma reisikulud, leiavad ise sponsorid. Eesti, Läti ja Leedu on muusikaliselt ju uus turg ja paljud interpreetid tulevad siia honorari mõttes sisuliselt tasuta — loomulikult esialgu. Perspektiivis nähakse neid riike 5—10 aasta pärast tõeliselt iseseisvate-na ja normaalseste tingimuste pakkujaina. Võimalikult heade esinejate saamine Eestisse ongi minu eesmärk. Päris keni saavutus on juba. Selle aasta juunis peaks tulema *London Royal Philharmonic Orchestra*, peadirigent Vladimir Ashkenazy...

Sinu Londoni-stažeerimise viili?

Mitme õnneliku asjaolu kokkulangemise tulemus. Kogu maailmas käib interpreetide kutsumine ikka isiklike kontaktide kaudu. Kuna meil ei ole liiga palju raha pakkuda, peavad sellised maailmanimed tahtma siia tulla. Neil peab olema siin meeldiv ja hea mängida ja üldse olla.

Stažeerimise ajast sain aga kindlasti sidemeid. Kui järjekordselt Londonisse sõidan, pean läbirääkimisi pianistide kroonimata kuninga Alfred Brendeliga.

Mis Sa arvad, kas Eestimaal vajaks kõikide kontserdifirmade ühist ka-

lendrit?

Tõtt-öelda on “Eesti Kontsert“ praegu piletiga kontsertide korraldamisel praktiliselt monopoolses seisundis. Võib-olla see polegi eriti hea. Kui selliseid tugevaid firmasid oleks rohkem, tunneks igaüks vajadust parimaid esinejaid enda alla saada. Terve konkurents tuleb ju asjale ikka kasuks. Loodame, et see on juba lähituleviku muusika.

Kontserdid koolinoortele ja koolinoortega? See peaks teenima endale publiku kasvatamise eesmärki. Kui palju see on üldse EK teha?

EK on tegelikult pidevalt teinud üle vabariigi abonementkontserte koolides. Nendel on osalenud enamik meie tippmuusikutest. Kui plju see on EK rida?... Ma siiski näen, et on. Missiooni mõttes. Kui raha vähegi lubab, ei tahaks nendest kontsertidest mingi hinna eest loobuda. Muidugi ei ole kontserdiorganisatsiooni otsene kohustus endale publikut kasvatada. Idealistina leian, et kultuuri järjepidevuse huvides peab seda tegema.

Oled pianist, õpetaja, EK kunstiline juht... Kas suudad need ülesanded ühe mütsi alla mahutada?

Väga suur probleem. Kuna siinsel ametikohal tuleb ette iga päev miljoneid piasjasju, ettearvamatusi, detaile, kahjuks ka tegematajätmissi, mis kõik ei luba keskenduda oma põhiülesandele — ettepoole planeerimisele, siis on seda küllaltki keeruline ühendada mängimisega, mis on ikkagi mu põhielukutse. Eks tulevik näitab, kuidas ja milliste ohvritega on see võimalik. Ilmselt tuleb ikkagi keskenduda sellele, mis on kõige olulisem.

Egas midagi, edu Sulle!

Aitäh!

Kabinetis nr. 413 jõi kohvi ja lülitas diktofoni sisse-välja
Mati Põdra

ERKA-keskus – rahvaloomingu tunglahoidja.

Nimetused on muutunud, funktsioonid vähem

Rahvaloomingu Maja

Rahvaloomingu ja Kultuuritöö

Teaduslik Metoodikakeskus

Eesti Rahvaloomingu Keskus

1989 Eesti Rahvakultuuri Arenduskeskus (lüh. ERKA-Keskus)

Praegune struktuur (seisuga 19.II 1992)

Kunstiline juht Anne Ojalo

1. Folklooriosakond — Kristjan Torop, Ülle Raud, Heidi Kirsch

2. Muusikaosakond — Katrin Männi, Aivar Mäe

3. Tantsuosakond — Kalev Lehtla, Alar Kaasik, Mari Orgulas

4. Teatriosakond — Peeter Jalakas, Margus Värav

Organisatsioonilised üksused

Lavastusosakond — ürituste tehniline küll
Kirjastusosakond — taidlusrepertuaari ja meetodiliste materjalide väljaandja

MEIE KORRESPONDENT LÕUNA-EESTIS

Nägemus oma tööst

Lõuna-Eesti korrespondendina näen oma ülesannet selle regiooni muusikaelu vahendamises. Olen arvamusel, et maakondade kontserdielu ja muusikaline isetegevus vajavad laiemat tutvustamist just muusikute ringis. Enamasti jääb kohalikes ajalehtedes kajastatud muusikaelu vaid oma maakonna või väikelinna lugejate teada. "Muusikalehe" leviku laienedes saab pakkuda teavet muusikaelu kohta mitmelt poolt Eestist.

Minu tegevuspiirkonda jäävad toredate kultuuritraditsioonidega Võru, Valga, Otepää, Põlva. Ka Jõgeva ja loomulikult Tartu. Pean tähtsaks väikeste lastemuusikakoolide töö tutvustamist. Töötavad ju seal kutselised muusikud, kes on tavaliselt ka isetegevuse juhid.

Konkreetsed plaanid?

Uues ametis alustasin tutvumist Valgamaalt, täpsemalt Tõrvast. Selles väikelinnas on üllatavalt palju muusikat. Sellest aga pikemalt edaspidi. Meeldiv oli näha-kuulata Valga muusikute ettevõtmisi. Ringsõit jätkub Võrumaale ja Otepääl.

Loomulikult leiavad kajastamist kevad-suvised suurüritused.

Võrumaa muusikanädal, puhkpillimuusikapäevad Tartus, Valga koolinoorte laulupidu. Erilise tähelepanu alla tahaks võtta kohalikud kammerkontserdid, sest akadeemiline esitusviis ja klassikaline repertuaar laiendavad oluliselt kuulajate muusikalisi teadmisi ja kujundavad head maitset.

Minu suhted muusikaga?

Olen põline tartlane. Alustasin Tartu I lastemuusikakoolis. H. Elleri nim. muusikakooli lõpetasin koorijuhtimise erialal. Kõrgkooli diplomi sain Tallinna Konservatooriumis samal erialal. Alates muusikakooli neljandast kursusest töötasin muusikaklassi klaveriõpetajana. Hiljem õpetasin solfedžot, muusikaajalugu.

Viimased kaks aastat pean ajakirjaniku ametit ajalehes "Eesti Kirik", kus olen kultuuritoimetaja.

Muusikuna huvitab mind eelkõige kirikumusika.

Kuidas ühitad tööd "Eesti Kirikus" ja "Muusikalehes"? Täiesti loomulikult.

Eesti kultuur tervikuna on arenenud luterlikus traditsioonis. Ajaloost on hästi tuntud ärkamiseajal tegutsenud vennastekogudused, milles oli ühendatud religioon, rahvaharidus ja muusika. Tundub, et seosed kirik-kool-muusika — ehk õigem oleks kirik-MUUSIKA-kool — on eestlase teadvuses kantud põlvtest põlve.

Seega olen arvamusel, et muusikaelu, eriti maakodudes on tihedalt seotud ka muusikaga kirikus. Sageli on kohaliku kooli muusikaõpetaja abiks ka kirikus.

Ilmaliku muusikalise isetegevuse kajastamine ja kirikumusika probleemide tundmine annab tervikliku pildi maakondade muusikaelust.

Lootuses meeldivale koostööle kolleegidena ja parimate soovidega "Muusikalehe" lugejatele
MARINA TAMME Tartust

Põgusalt kirikumusikast

Kirikumuusika elavnemine algas koos vaimuliku elulaadi ärkamisega mõni aasta tagasi. Kirikusse tuli palju noori. Mitmel pool tekkisid noored kirikukoored. Kuid kahjuks ei liigu jää nii kiiresti kui tahaksime.

Meie rahvuskiriku kogudused noorenevad pikkamööda. Ainult suurtel kogudustel on võimalik valida lauljaid. Paljudel kirikutel ei olegi oma koori. Suurtel pühadel sisustavad teenistust kohalikud isetegevuslased. Kontsertjumalateenistusel esinevad tavaliselt külaliskollektiivid. Kooriliikmete kõrge vanuse tõttu lõpetavad koorid oma tegevuse. Väljaspoolt kirikut tulnud lauljatega on esinenud mitmeid arusaamatusi, mis teevad kirikuõpetajad ettevaatlikeks ja umbusklikeks.

Kuid, nagu alati, leidub meil meeletuid entusiaste, kellel on kahtlemata ka õnne ja vedamist oma töös. Nii on elavnenud kirikute muusikaelu seoses noorte õpetajate tulekuga Viljandis, Otepääl, mitmel pool Saaremaal j.m. Kahjuks on seni väga tagasihoidlikult esinenud Tartu. Kummalgi suurel kirikul (Peetril, Paulusel) ei ole heatasemelist koori. Seega võiks kokkuvõtlikult

öelda: kirikumusika tase on väga ebaühtlane.

Suur mure on muidugi orelitega. Korraliku pilli puudumine takistab täisväärtusliku jumalateenistuse läbiviimist ja loomulikult välistab külalisorganisti kutsumise võimaluse. (Nii on Tartu Peetri kiriku orel vaid osaliselt mängitav). Teatavasti seisab meie orelite korrastamine raha puudumise taga.

Möödunud aastal loodi EELK Konsistooriumi juurde Kirikumusika sekretariaat, mille ülesanne on aidata kaasa kirikumusika elavnemisele ja arendamisele. Sekretariaati kuuluvad mitmed tuntud kirikumusikud: Hella Tedder, Marika Kahar, Ludmilla Toon j.t. Sekretariaadi esimees on prof. Hugo Lepnurm.

Veidi hiljem moodustati ka orelikomisjon, kes asus agarasti tööle. Rahaga aitasid Kultuuriministeerium ja soome kolleegid. Kirikumusika tulevikku aitab kindlustada EELK Usuteaduse Instituudi Kirikumusikakool Ludmilla Tooni juhtimisel. Koolis õpetavad ka mitmed konservatooriumi õppejõud — Toomas Siitan, Hugo Lepnurm j.t.

Noori kirikuorganiste ja koorijuhte tu-

leks toetada mõistva suhtumisega ja asjatundliku kriitikaga. Endisaegne range ilmaliku ja vaimuliku lahutamine on tõrjunud kirikukoored kirikumüüride vahele. Kuid ka selles osas on muutusi paremuse poole. Suvel kuulnud-nähtud Vaimulikud Laulupäevad annavad lootust, et kirikumusikutele on ees paremad päevad. Organistid-koorijuhid tulevad aeg-ajalt kokku ühistele õppepäevadele. Möödunud sügisel oldi koos Pärnus. Ürituse peakorraldaja oli Pärnu Elisabethi kiriku organist Merike Saaremets.

Paljudes maakotades ja väikelinnades täidab kohalik kirik ka kontserdisaali ülesandeid. Külaliskollektiivide puhul tehakse tublisti reklaami ja kuulutatatakse välja kirikukontsert. Kuid sama suur pidupäev on siis, kui oma koguduse muusikud pakuvad midagi tõeliselt head kuulata.

Loodan ka edaspidi valgustada Eesti võimalikke kirikumusikakollektiive just siit Lõuna-Eesti poolelt. Kõiki muusikuid ühendab ju üks muusa.

MARINA TAMME

Tartu Kõrgema Muusikakooli on mitu sammu

Heade traditsioonidega Tartu H. Elleri nim. Muusikakool on andnud eesti kultuurile palju nimekaid muusikuid. Seda tänu mitmele särvatele isiksustele, kelle õpilased, praegused õpetajad (nii Tartus kui Tallinnas) jagavad vanameistrite pärandatud teadmisi noortele. Meenutagem, et oma koolkonna rajasid Tartus Aleksandra Sarv, Alma Kurtina, Rudolf Jõks, Roland Laasmäe, August Metsa.

Aastaid läksid parimad lõpetajad Tallinna Konservatooriumi, kuid kaugelki mitte kõik ei tulnud kodulinna tagasi. Kõrgharidusega muusikute vähesus Lõuna-Eestis pole tänase päeva mure, vaid aastatepikkune probleem.

Kõrgema Muusikakooli taastamise mõte tuli lahkunud direktorilt Ago Russakult. Probleemi teadvustati ka Kultuuriministeeriumis kaks aastat tagasi. Täna aga puudub koolil energiline juht, kes suudaks selle idee teostada. Kõrgkooli mõte on tekitanud vastakaid arvamusi. Kooli õppealajuhataja Jüri Kuusi sõnul praegu enam mingit vastuseisu ei ole.

Kodulinna ja selle läheduses jätkub õppidasoovijaid. Mida aga suudab pakkuda olemasolev õpetajate kollektiiv?

Muusikakooli arenguga seotud küsimärkidest räägib Jüri Kuus: "Kaadripõlemine on, kuid seda ei maksa üle paisutada. Kõik meie, muusikakooli õpetajad, teame, kes me oleme, mida suudame. Tunnetame ka seda, et kõik ei ole võimalised viima noort inimest algastmest kõrgkooli lõpuni ennast ammendamata. Kuid lahendus on olemas — külalisõppejõud Tallinnast, Riist, Peterburist ja mujalt välismaalt.

Milline tuleb taastatava kõrgkooli süsteem?

Alustame algastmest, toetudes muusikakeskkooli programmidele. Juba praegu on meil olemas kaheaastane eelklass ja mõned algkooli õpilased. Pärast üheksaastast algõpetust järgneb neli aastat keskastet (nii nagu oleme seni teinud). Kõrgkooli osa oleks 3aastane. Eesmärgiks seame piisavalt viimistletud hariduse, et ei oleks vajadust diplomi saamiseks suunduda täiendavalt Konservatooriumi. Meie kooli lõpetanu peab saama igati täisväärtusliku muusikalise hariduse.

Miks Tartu Kõrgem Muusikakool, mitte Tartu Konservatoorium?

Konservatoorium valmistab ette enamasti interpreete. Meie suund on rakenduslik. Pealegi tahame jätkata kungise Tartu Kõrgema Muusikakooli heas vaimus ja traditsioonides.

Rääkisime siiani tinglikus kõneviisis ja tuleviku vormis, mis on kahjuks veel üsna ebamäärane. Milline on hetkeolukord?

Praegu seisab ees kogu selle idee vormistamine, milleks puudub eestvedaja-direktor.

Tartu H. Elleri nim. Muusikakooli õppealajuhataja Jüri Kuus
M. Toomi foto

Ruumidega tuleme esialgu välja. Õppejõududest juba rääkisime. Ka üliõpilaste puudust pole karti. Meil on nimekiri soovijatest, kes ootavad pikisilmi õppimisvõimalust.

Olen kindlal seisukohal, et kooli ümberkorraldamise dokumendid tuleb vormistada võimalikult kiiresti. Praegu on õige aeg.

Kuidas edenevad direktori otsingud?

Allume Haridusministeeriumile, kes peab ka uue inimese ametisse määrama. Tean, et selle vastutusriikka ülesande on enda peale võtnud Tartu linnapea ja kultuuriosakonna juhataja Riho Illak.

Vestlusest hr. Illakuga selgus, et tõepoolest käidi Haridusministeeriumis ja saadi sealt täielikud volitused direktori otsimiseks (leidmiseks) ja kohalemääramiseks. Ministeeriumi asi on ainult kinnitada. Ettepanek tehti mitmele tuntud Tartu muusikule, kuid kandidaadid loobusid pakutavast ametikohast. Seega n.ö. "koha pealt" ei õnnestunud kedagi leida.

Mis edasi? Tuleb korraldada avalik konkurss, milleks ettevalmistused juba käivad. Seniks jääme Tartu Muusikakooli käekäiku jälgima ja lugejatele vahendama.

MARINA TAMME

Friedrich Wieck.

MÕTTETERI KLAVERIMÄNGUST

1. Minu tütreid mängivad kõiki tähtsaimaid heliloojaid, aga ka head salongimuusikat. Igasugune ühekülgus on kunstile kahjuks. On ühtviisi vale mängida ainult Beethovenit või täiesti puutumata temast mööda minna, mängimata ühtki teost. Ehk kas ainult klassikalist või ainult salongirepertuaari.

Beethoveni esitamiseks piisab sageli üsna heast tehnikast ja õigest mänguviisist, sest muusika ise korvab tihti oma põhiolemuselt kuiva, külma ja liialt monotoonse esitamisoskuse puudused, samuti nõrga ja hoolimatu löögi.

Kiindumus suurde, "klassikalise" muusikasse võib olla täiesti ehtne vaid tõelistel kunstnikel, mitte veel muusikaõppijatel. Nii ma kasutangi Beethoveni sonaaside kõrval näiteks Chopini noktürne ja valsse, St. Helleri, Schulhoffi, Henselti, Carl Mayeri jt. elegantseid palu, õpetamaks mängu õrnust, puhtust ja nüansse. Nende õpetamiseks ei ole vaja Beethovenit! Peale selle pakuvad erinevad väikesed palad vaheldust ning värskendavad mängijat, kes sel viisil võib õppida-harjutada kolme või neljagi täiesti erinevat pala.

2. Enamik nõustub sellega, et peaaegu

kõikidel minu õpilastel on kaunis löök. Paljud soovivad harjutusi, millede abil seda saavutada. Üksnes harjutused palju ei aita, sest küsimus on pigem selles, kuidas ja millal lööke kasutatakse, kui selles, millised need on. Lisaks tuleb jälgida ka kõikide teiste palade ja etüüdide esitust detailideni ja vältida sellist repertuaari, mis kahjustaks juba saavutatud löögi taset.

Nagu öeldud, ei ole küsimus rohkes, vaid õiges harjutamises ja selles, et õpilasi ei lastaks minna hoopis eksiteele. Minult küsitakse väsimatult: "Mitu tundi päevas harjutavad Teie tütreid?" Kui vaid igapäevased töötunnid määraksid virtuoossuse taseme, oleksid minu tütreid kindlasti kõige tundmatumate hulka arvatud või ehk ei kuulukski nad muusikute kasti!

3. Võin vist seoses sellega rääkida mängust vabade rannetega, ilma et mind otsekohe vääriti mõistetak. Helid, mis sünnivad vabade rannetega mängides, kujunevad alati pehmemateks, paeluvamateks, lopsakamateks ja võimaldavad rohkem varjundeid kui teravad helid, mis saadakse kangete käsivarte abil. Peale selle — mõningaid erandeid arvestamata — on ka tehniline meisterlikkus vabade rannete-

ga kõrgemal tasemel kui kange küünarvarre puhul, mis sööb suurema osa energiast.

Seevastu ei saa ma eitada, et paljud virtuoosid mängivad kiireid oktaave jäikade rannetega. See kõlab üldjuhul täpselt ning kiiremasksi tempos võimsalt ja mõjuvalt.

Mil viisil oktaave mängida — kas nii või siiski vabade rannetega —, sõltub õpilase käsivarte ja rannete individuaalsest omadustest. Loomulikult ei saa nüüdne virtuoosne bravuurikunst loobuda põrarest oktaavidest. See ongi üks uue aja tähtsamatest tunnusoostest.

4. Lõpuks paar sõna vabade ja teineteisest sõltumatutest sõrmedest — nimelt juba kogemustega mängijale. Sõrmed peavad kinnituma klahvidele kindlalt, sihiteadlikult, kiiresti ja tugevalt. Teatud mõttes on tarvis klammerduda klahvide külge. Vastasel korral on mäng mittemidagiütlevalt, kahvatu, ebakindel ning ei saavuta kaunist portamento pikantseid staccatosid ja elavaid aktsente. Iga õpetaja ülesanne on aga hoolt kanda, et ühes sellega ei minetataks kõige aluseks olevat pehmet ja võluvast lööki. Selle tugevust tuleb arendada samm-sammult.

Muusika õpetamisest venekeelses koolis

Muusika ei arene sõltumatult ühiskonnast. Praegu seisavad kooli ees keerulised ülesanded, ka muusikaõpetaja osas. Eesti vene õppekeelega koolides on muusikale ette nähtud vähe tunde nädalas: 1.—5. klassini 2, 6., 7. ja mõnedes koolides ka 8. klassis 1 ja 11. klassis ka 1. Kuidas selle ajaga kasvatada lastes mõistmist kogu maailma muusikaloomingu paremiku vastu, arvestades selle žanrilist ja geograafilist mitmekesisust? Ning seejuures mitte unustada kohalikke iseärasusi? Kuna elame Eestimaal, mis on kuulus oma laulupidudega, kus austusega suhtutakse oma rahvapärandisse, on palju andekaid heliloojaid ja muusikaesitajaid, on loomulikult vaja tunda ja mõista eesti muusikat.

Õismäel asuvas Tallinna 40. keskkoolis õpetan ma selle asutamise peale. Kool on suur ja kärarikas, töötab kahes vahetuses. Esimestest päevadest alates suhtutakse muusikasse austusega, muusikatunnid on võrdväärsed matemaatika- või füüsikatundidega. Töötab ka lastefilharmonia, kus kontsertloengutega on esinenud ja esinevad elukutselised muusikud. Tulemus on rõõmustav — meie kooli lapsed on saanud linna kontsertsaalide alalisteks külastajateks.

Tutvumine eesti kultuuriga on toimunud põhiliselt läbi lastekoori. See on osa võtnud kõigist laulupidudest. On korraldatud kohtumisi eesti heliloojatega, muusikatundides kuulatud eesti muusikat. Terve aasta on koolis süstemaatiliselt üles astunud laste folkansambel Igor Tõnuristi juhtimisel. Meie õpilased võtsid selle väga hästi vastu ja käivad nüüd suure huviga kuulamas eesti rahvamuusika kontserte.

See koostöö ajendas mind ennast süstemaatiliselt tegelema vene (slaavi) folkloori kõrval ka soome-ugri, esijoones eesti, aga ka soome folklooriga. Koostasın venekeelsete koolide muusikaõpetuse programmi. Igas klassis on ette nähtud ka eesti muusikasse sisseelamine alates rahvalauludest ja lõpetades noorte heliloojate loomingu tutvustamisega. Abiks venekeelsete koolide muusikaõpetajatele koostasın ka laulukogumiku, milles peale slaavi laulude on ka palju eesti, aga samuti teiste rahvaste laule. Varsti peaks see ilmuma.

Aluseks võtsin oma kooli kogemused. Olen juba ammu tähele pannud, et lastele meeldib laulda teiste rahvaste laule originaalkeeles. Meie koolikoori repertuaaris on laule inglise, rootsi, ukraina, juudi (ivriidi) jt. keeltes. Kuid kõige rohkem just

Tallinna 40. keskkooli õpilased lauluharjutusel

eesti keeles. Olen ikka lähtunud põhimõttest: kui oled teise rahva maal, siis pead tundma ja armastama ka selle rahva keelt ja kultuuri.

Meie kooli koor on esinenud paljudes linnades — Moskvas, Peterburis, Novgorodis, Lvovis jne. Igal pool on umbes poole repertuaarist moodustanud eesti heliloojate koorilooming. Mõnikord kuulajad küsivad: mis koor te õieti olete? Vene või eesti? Oleme Eestimaal elavate venelaste koor. Üks kaunemaid teid vastastikusele mõistmisele on ju laul, muusika. Ja üldse — kas muusikal on rahvuspiire? Muusika arendab head maitset. Inimesed ju ei sünni halva maitsega. Halb maitse võib elus külge hakata. Muusika on selle vastu tõhus vastumürk.

Muusikaline haridus eeldab head nooditundmist. Kuid lastele lauluõpetamiseks on vaja ka veel spetsiaalset meetodikat. Ka

siin on meie venekeelsete koolide pedagoogidel mõndagi eestlastelt õppida. Juba 23 aastat olen kasutanud Heino Kaljuste "Jo-le-mi"-meetodikat. Sellest on mul palju kasu olnud. Nende aastate jooksul on korjunud kogemusi, mida tahaks teistegagi jagada. Kirjutasin "Jo-le-mi"-meetodikas õpiku vene koolidele. Kahjuks on see siiani välja andmata.

Nüüd, kui venekeelsed koolid lähevad üle Eesti muusikaprogrammidele, on tulnud tööd juurde. Minu kogemused kuluvad marjaks ära. Tuleb esineda kursustel. Ega dogmatismi murdmine alati kergesti lähe. Kuid üldiselt tulevad kolleegid — venekeelsete koolide muusikaõpetajad — kaasa. Ja ka appi. See teeb meelega heaks.

ALLA KORNILOVA,
Tallinna 40. keskkooli muusikaõpetaja

10 käsku juhile

1. ARMASTA

Ainult juht, kes oma tegevust armastab, saab olla edukas. Väljenda oma huvi grupi ja õppeala vastu. Mõtle pidevalt oma tegevusele ka vabal ajal ja valmistu tunnid põhjalikult ette. Tõeline tasu tehtud töö eest on iseenda hingeline rahuldus.

2. OLE SÕBER

Ära pea end teistest suuremaks ja paremaks. Ole abivalmis ja aita neid, kellel on probleeme. Julgusta argu ja toeta üksikuid, kellel pole grupis sõpru. Anna tervele rühmale julgustust ja enesekindlust. Näita, et sa oled oma grupi poolt.

3. OLE JULGE

Ära kardada arvustust — ka kõige paremat kritiseeritakse. Nõua õigust oma rühmale ja iseendale. Tunnista oma eksimusi julgelt — ka sina teed vigu nagu iga teinegi. Ära heida meelt — pole tähtis, mitu korda sa kukud, vaid mitu korda sa üles tõused.

4. TÄIDA LUBADUST

Ole järjekindel. Pea oma sõna, hoolimata ebameeldivatest tagajärgedest. Ole aus ja usaldav ka siis, kui teised seda pole.

5. ÄRA LÕÖ KAITSETUT

Ära kunagi naeruväärista oskmatust. Andesta, kui teised ei saa ülesseatud ideaali täita. Ära kritiseeri teiste vigu, vaid väljenda end alati nii, et see mõjaks positiivselt.

6. ÄRA TAPA

Ära tapa oma õpilaste ideesid, initsiatiivi ja entusiasmi. Näita, et oled huvitatud, kui sinu juurde tullakse mõne uue ideega. Lase inimesel end "tühjaks rääkida", püüa teda mõista ning osa võtta tema entusiasmist ka siis, kui tema idee pole praktiliselt kasutatav. Erguta initsiatiivi — siis tulla kas alati sinu juurde uute ja huvitavate ideedega.

7. ÄRA RÄÄGI SEINTELE

Pole mingit kasu, kui sa räägid ainult seinetele. Kui keegi sind ei kuule, ei saa ka midagi õpetada. Enne, kui sa rääkima hakkad, püüa rühma tähelepanu saada, ükskõik milliseid vahendeid sa selleks kasutad.

8. ÄRA JAMA

Jama on jutt, millest midagi kasu ei ole, kuna keegi sellest aru ei saa. Kasuta lihtsat ja arusaadavat väljendust. Ära püüa liiga palju korraga õpetada, vaid lahuta kõik õpetatav seeditava suurusega osadeks. Ära tuubi kunagi kellelegi midagi pähe, vaid püüa seletada nii, et sinu jutu mõttest aru saadakse.

9. OLE HUVITAV

Kasuta kontraste — ühetoonilisus läheb igavaks. Vaheta tunni tempot, muuda oma hääletugevust ja õpetusviisi. Naerata, ole lõbus ja rõõmus, sest virisemisega ei saa kedagi midagi õppima panna. Esita parandused koomiliselt ja liialdustega. Pane osavõtjad uskuma, et asi on lõbus ja lihtne.

10. OLE KAVAL

Püüa teha kõike paremini kui sinu eelkäijad. Jälgi head õpetust ja kopeeri, mida saad teistelt juhtidelt kasutada. Pea meeles, et õpetustehnika üldpõhimõtted on kõik sama, kuid iga juht peab ise oma iseloomule sobiva õpetusviisi välja kujundama. Tee oma tahtmise ja ideede järele, sest sina oled juht.

“Toronto Eesti Rahvatantsijate Rühm “Kungla“ 1949—1979“, lk. 17.

Heliloojast ministriks ja...

Lepo Sumera loeb oma elu esimeseks saavutuseks Tallinna Muusikakeskkooli lõpetamist ja esinemist kooli lõpukontserdil. Ise esineda klaverimängijana oma teosega (see oli "Ostinato variatsioonid") "Estonia" kontserdisaali laval — see juba oli midagi! Olgu öeldud, et tookordset lõputööd mängitakse veel praegugi, ja ise on Lepo Sumera seda lugu ka Moskvast ja Leningradis mänginud.

Edasi tuli stress, tagantjärele hinnates siiski edasiiviiv, kannustav. Algasid õpingud Tallinna Konservatooriumis Heino Elleri käe all. Sumera moodsa helikeelega palad koolitükkideks ei kõlvanud. Lepol on meeles, et näiteks ühe tema klaverisonaadi analüüsimisel ei jõutud tunni jooksul kaugemale 5. taktist. Ei, ega Eller olnud kaasaegse muusika vastane, ta hindas seda väga, kuid õpilastelt nõudis klassikalisi teadmisi. Ka Lepo pidi alustama koraaliharmoniatega tundmaõppimisega. Elleri õpetust hindab Lepo ise: "Siis hakkasin muusikat kirjutama professionaalselt." Pärast H. Elleri surma tuli õppejõuks Heino Jürisalu. Tema oli vähem akadeemiline õppejõud. Lepo Sumera hindab tema osa eelkõige selles, et olles ise suurepärane bassimeister, andis ta oma teadmised ja oskused sellel alal edasi ka õpilastele.

Kaks aastat kuulsusrikkas N. armee. Lepo Sumera teenis Vilniuses seniitpolgus. Kuidas sai koolitatud heliloojast lennukipüüdmise spetsialist? Enne sõjaväge töötas Lepo Eesti Raadios helirezissöörina, järelikult oli kroonu jaoks tegemist raadiospetsialistiga. Ja kui inimese kõrv on juba heliga harjunud, miks siis mitte kuulata-jälgida lennukite ühelend? Ega sõjaväeski helilooming olemata jäänud. Lepo sattus laatsaretti tervist parandama. Tekkis idee kirjutada laatsareti hümn. Sõnade autoriks oli keegi juudisoost major. Meloodia kirjutamine võttis aega mitu nädalat, selleks ajaks võimaldati heliloojale omaette palatki. Hümn sai valmis ja kanti ette.

Kuigi sõjaväes oli muusikutelgi tegutsemisvõimalusi — sõjaväekorkester —, mõjus sealne elukorraldus igal juhul traumeerivalt. Kunagine Baltimaade ja Valgevene tsel-

lokonkursside esimene koht Virgilius Tamulis, kellega Lepo koos sõjaväeorkestris mängis, läi oma tšello hiljem puruks ja temast sai mitmeteks aastateks paadimeister. Nüüdseks mängib ta küll uuesti kammerorkestris tšellot.

Pärast sõjaväest pääsemist töötas Lepo Sumera jälle Eesti Raadios, oli

tekkis. Käesoleval aastal on kultuuripäevade traditsiooni 10. aastapäev. Idee tekkiski sellest: miks ei võiks juubeliaasta olla pühendatud Eestile? 1990. aastal tegin Karlsruhe linnale kingituse: "Musik für Karlsruhe in Barockstile". Asi läks korda — sealpool teadvustati Eesti. Praeguseks on põhiline celtöö teh-

Jutuajamine eksministri Lepo Sumera jätkus 2. märtsil

Heliloojate Liidu konsultant, siis õppejõud oma kodus, Tallinna Konservatooriumis. Vahepeale mahtusid õpingud Moskva Konservatooriumi assistentuuris.

3. vaheküsimus: Kuidas heliloojast ja pedagoogist minister sai? Kuidas suhtusid enda kohta tehtavasse kriitikasse, umbusaldusavaldustesse?

Lepo Sumera: Ega saamine olnudki keeruline. Algul, kui ministri kohta pakuti, naersin. Pärast mõtlesin tükk aega ja küsisin endalt nüüdseks juba klassikalise küsimuse: "Aga miks ka mitte?" Sinna maani olin kogu aeg olnud opositsioonis. Mõtlesin, et võiksin siis ka ise midagi produktiivset teha. Mingeid suuri ja hingematvaid illusioone polnud. Mõtlesin: kui läheb nässu, siis läheb, ja siis võib seda ka ausalt öelda. Kriitikat enda kohta ei võtnud südamesse, suhtusin sellesse rahulikult. Jääb ikka see, mida ma suutsin korda saata.

Konservatooriumi õppejõud Lepo Sumera arvab, et õpilased on tal kõik väga head. On tore kõrvalt vaadata, kuidas kirjutatakse muusikat, kuidas toimub loomeprotsess. Sumera tundideks ettevalmistamisel norme ja reegleid pole — nagu heas muusikaski. Lepo Sumera arvates on reeglid küll olemas, kuid parim on reeglite vastu eksida, teades, mille vastu just eksid. Lepole meeldib olla mitte niipalju autoriteetne õpetaja kui vanem kolleeg. Õpilastest kedagi eriti esile tõsta ei tahaks, kuigi senini parimana võiks nimetada Erkki-Sven Tüüri. Väga omapärane natuur on Ville Kell, kellel on vaimustavalt kummaline muusikaline mõtlemine: ta teeb, nagu kunagi ei tehta, resultaat tuleb aga väga omapärane ja nauditav. Õpetajatööst Lepo Sumera niipea loobuda ei kavatse.

4. vaheküsimus: Mida pead oma viimase aja suurimaks kordaminekuks?

Lepo Sumera: Karlsruhe päevad. Kui need toimuvad suvel, on tunne, et olen suutnud midagi olulist läbi viia. See üritus pole välgussähvatus, vaid mitmeaastase pinga töö, pike-maaegsete koostöölepingute vili. See peaks olema meie esimene tõsisem kokkupuude Lääne kultuuriga. Päevade idee sündis juba 1989. aastal, kui minu seal olles selline mõte

tud, lepingud ja kokkulepped alla kirjutatud. Kõik suuremad etendused ja kontserdid on juba välja müüdnud. Viime sinna müüginäitused, trükitakse kaks tutvustusraamatut. Päevade raames toimub endise idabloki maade majanduskonverents, kus vaetakse majandusliku koostöö võimalusi. Sealpoolne initsiaator ja põhiline asjaajaja on õllefabrikant dr. Hoepfner. Ta on väga mitmekülgne: peale õlletootmise on tal ka koolituskeskused, tulevikuinstituut, elektroonikaärid. Väga kultuurialdis inimene, kes tahab siiralt Eestit aidata — nii lääne majandussüsteemi kui ka hea õlle tundmaõppimisel. Konkreetne tegu on seoses Karlsruheaga ka see, et märtsis saabub seal 2,5 miljoni DEMI väärtuse humanitaarabi — mitmesuguseid abivahendeid ja seadmeid puuetega lastele. Käisime neis lastekodudes — nüüd on teada, kuhu mida vajatakse.

Heliloojal Lepo Sumeral pole puudu muusikalistest ideedest. Raske olevat ainult valida, mida realiseerida. Filmimuusikat on parim luua kodus — arvuti kaasabil (see on praegu Eesti parim, kuigi helilooja enda arvates juba veidike vananenud). Kõik lindistab helilooja nüüd ise kodus. Ajavõit sellise töö juures on tohutu, näiteks filmi "Doktor Stockmann" partituuri kirjutas Lepo Sumera välja ühe ööga.

Elektronmuusika kohta arvab Lepo Sumera, et helide tegemise ja nendega katsetamise protsess on tihti peale paljukordselt huvitavam kui lõpptulemus ise. Heades heli-stuudios ei mõeldagi musitseerides lõpptulemusele — niivõrd põnevaks kujuneb helide loomise protsess kui niisugune. Muusika tulevik ongi arvatavasti akustilise ja elektrooniliste helide sümbioosis. Suund sellele oli märgatav ka eelmisel "NYUD"-festivalil. Lepo Sumeral endal on praegu käsil uute ideede teostamine — elektroonilise muusika tulemuste ülekandmine orkestrisse.

Eestis ilmus Lepo Sumera autorigraaf 1985. a., välismaal on plaadistatud üksiklugusid, mis on ilmunud mitmetel plaatidel. Lepo Sumera: "Kui minu lugusid tahetakse ette kanda, siis kantagu. Selleks nad ongi kirjutatud."

AIME KONS

(algus 1. lk.)

nägema ka suurte kaubamajade muusikakaupade osakonnad: neid täidavad sajad nimetused CD-sid, mis on välja laotud mitmes reas spetsiaalsetele stendidele.

CD on hea praktiliselt igas suhtes. Põhiline, milles ta erineb, on salvestuse kõrgem kvaliteet, saavutatud tänu spetsiaalsele meetodile, mida nimetatakse numbriliseks. Selle kvaliteet on niivõrd kõrge, et osa eksperte loeb CD-lt tulevat muusikat destilleerituks ja "külmaks", aga elektroonikud otsivad teid salvestuse "määrimiseks" loomulikult tekkinud moonutustega, mis tekivad näiteks kontserdisaalis heli peegeldudes seinelt või esemetelt. Otsitakse uusi konstruktsioone ka lasertechnika võimenditele, mis muudaksid CD heli "soojemaks". Vaatamata kõigele jäävad vikerkaarevärvilised plaadid väljapoole konkurentsi ja enamik "muusikagurmaane" loeb neid unistuste piiriks...

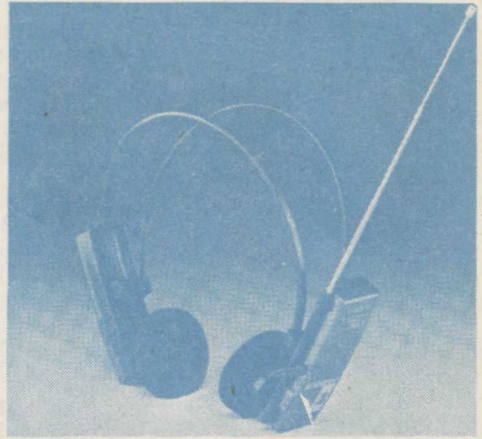
Erinevalt meie tuntud LP-dest toimub CD-de taasestus mittekontaktset: ülipeenike laserkiir libiseb mööda pöörlevat plaati ja loeb temale kodeeritud muusikalist või mingit teist informatsiooni. Tänu sellele võib laserplaati "kruttida" lõpmatuseni, ilma et kvaliteet vähematki halveneks. Kuna pole vahetut kontakti CD ja valgusnõela vahel, puuduvad ka traditsioonilisele plaadisalvestusele omased sahinad, plöksatused, mürad. Veelgi enam, laserplaati ei kahjusta kriimud, tolm, puudutuste jäljed, sest lõppude lõpuks võib teda lihtsalt seebiga pesta. Lisage eelöeldule veel tema tegelik kompaktsus — diameeter vaid 12 cm — ja võrreldes tavalise plaadiga kahekordselt pikem mahutavus, ja te taipate, miks terve maailm on "laulvate laserite" tõttu lausa segaseks läinud.

Näiteks "Sony" ja "Matsushita" toodavad plaadimängijaid, mida võib põhjusega nimetada plaadi-džokideks. Nendes võib üheaegselt laadida kuni 10 kompaktplaati, et neid mängida kas järjest, programmi kohaselt või juhuslikul valikul; elektroonika otsustab ise, mida "maha mängida".

Unustatud pole inimesi, kes ei lahku muusikast isegi tänaval. Jaapani insenerid töötasid välja spetsiaalselt neile mõeldud tasku-laserplaadimängijad, mis on mõõtmetelt ainult veidi suuremad plaatidest endist ja kaaluvad vaid pool kilo. Need on pisikesed, kuigi oma vennastest kassetmagnetofonidest kallimad, ei jää seejuures milleski alla stationsaarsele aparatuuridele ja omavad peaaegu samu funktsionaalseid võimalusi.

Ja ikkagi on meelelahutustööstusele orienteeritud elektroonikafirmade põhimureks statsionaarne tehnika. Aparatuuri toodetakse igale maitsele — kõige lihtsamatest magnetofonidest selliste taibukate süsteemideni, et tehnikas vilumatu inimesel hakkab lihtsalt õudne nuppude, hoobade ja indikaatorite hulgast. Paistab, et sellised liialdused mõjuvad potentsiaalsete ostjale lausa hüpnotiseerivalt. Aärmuslikul juhul minnaksegi just välimuse õnge. Mõned firmad püüavad seetõttu oma toodangut spetsiaalselt keerukamaks muuta, teha teda "professionaalsemaks". Loomulikult tuleb selliste lõbude eest ka korralikult kukrut kergendada.

Muide, vahel makstakse ka täpselt vastupidise eest. Taani firma "Beng ja Olofsen" on üle maailma tuntud väljalastavate stereokomplektide suurepärase kvaliteediga, välimusest aga paistab esmapilgul, et on ära jäetud mõned juhtimisvahendid. Alles pärast sisselülitamist lööb särava aparatuuri

Sony MDR — FM3 Walkman raadio on kinnitatud kõrvaklappide külge

— mis muide on eriliselt disainitud: õhukesed must-valged korpused — ilutulestik ülemisel paneelil igasuguste pealkirjade ja reguleerimisnuppudega, mis oli peidetud tumeda klaasi alla.

Reeglipäraselt koosneb nüüdisaegne stereosüsteem üksteise otsa tõstetud ja omavahel ühendatud sõltumatutest plokkidest: võimendist, ühe- ja kahekassetilisest magnetofonist, raadiovastuvõtjast, CD ja LP plaadimängijast, paljuribalisesst tämbriregulaatorist ja muidugi kahest kõlarist. Vahel asetatakse see püramiid püstkappi, mis annab talle küllaltki elegantse väljanägemise. Kõige laisematele, kes ei taha tõusta diivanilt ega tugitoolist, on välja mõeldud veel kaugjuhtimispult, mille abil saab plokket sisse lülitada, vahendada või suurendada helitugevust ja isegi raadiovastuvõtjat häälestda.

Stereosüsteemi võimendid on suure võimsusega, kuid üldse mitte selleks, et piinata naabrite kõrvu või püüda kindlaks teha korteriseinte vastupidavust. Vastupidi, seda on vaja, et kuulata muusikat vaikselt või keskmise valjusega: hea võimsusvaru ei lase võimendil "lämbuda", heli aga on puhas ja "elastne".

Viimastel aastatel on võimendi tingimatuks kaaslasena saanud tämbriregulaator, mis võib helile anda erinevaid värvinguid, rõhutada häält ja muusikainstrumente. Tänu võimalusele täpselt tämbrit reguleerida isegi akustiliselt halvas ruumis võib saavutada subjektiivselt hea kvaliteediga heli.

Isegi kõige odavama stereosüsteemi ilmingimatu komponent on plaadimängija. See koduse tehnika "vanaisa", vaatamata oma laserkonkurenti võimsale pealetungile, ei anna ära oma positsiooni ja jääb väga populaarseks, eriti nende juures, kellele kompaktplaat pole taskukohane. Praegu on nad ju LP- plaadidest peaaegu kaks korda kallimad,

laserid

kuigi laser- ja harilike kõrgekvaliteediliste plaadimängijate hinnad on peaaegu võrdsustunud.

CD-plaatide kasutajatel pole vaja muret tunda, et nad vale käeliigutusega kraabiks plaadile nõelaga jälje või unustaksid muuta kiirust. Piisab, kui panna plaat lihtsalt kettale ja lülitada pladimängija sisse, kõik ülejäänud teeb automaatika. Plaadi pöörlemiskiirust hoitakse lausa astronoomilise täpsusega, seetõttu on välistatud heli "ujumine". Ka tolm, plaatide igavene kaaslane, pole hirmus — seda eemaldatakse üheaegselt staatilise elektriga eriliste harjakeste abil, pidevalt niisutatava spetsiaalse seadmega.

Jaapani firma "Sharp" toodab plaadimängijat, mis vabastab isegi kohustusest plaati ümber pöörata. Sellel tehnikal on kaks helipeade süsteemi — üks plaadi esimese, teine teise poole jaoks.

Arvan, et ma ei eksi, kui loen koduse helitehnika favoriidideks kassetmagnetofone. Kes võis küll arvata, et 25 aastat tagasi Hollandi firma "Philips" poolt leiutatud kompaktkasseti tõrjub tarbeelektronika turult täielikult välja lindimagnetofonid. See siiski juhtus ja praegu ei leia neid enam isegi spetsialiseeritud kauplustest.

Viimastel aastatel on kassetmagnetofonid täiustunud kahes suunas — paranes salvestuse kvaliteet ja tekkisid uued teenindusfunktsioonid. Tehnilistesse peensustesse laskumata ütlen: ainult kõige rangemad eksperdid on võimelised eraldama originaali esimesest koopiast, mis on salvestatud nn. kroonlindi kasutades. Aga kord algas kõik väikesest põrsevast "philipsist", millel oli vaid üks mahamängimise-kerimise nupp.

Tänapäevased kassetmagnetofonid, mida kasutatakse stereosüsteemides, meenutavad üsna vähe oma eelkäijaid, olgugi et kasseti välimus pole muutunud. Fonogrammi fragmentide automaatse otsimise süsteemid ja lindi tüübi määravad, müra summutamine, kiire übersalvestus ühelt kassetilt teisele, isekerimise seadmed, mis vabastavad vajadusest kassetit pöörata — see pole täielik loend sellest, mida võib teha nüüdisaegne magnetofon.

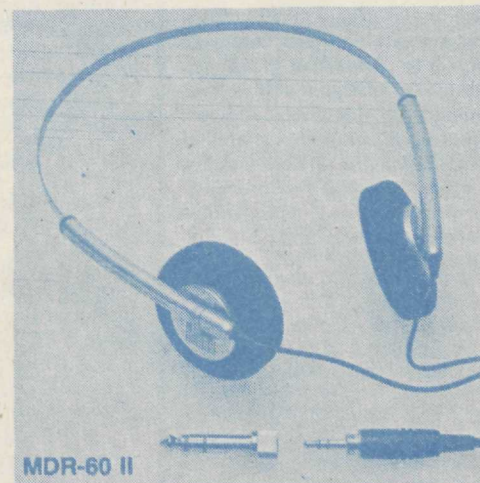
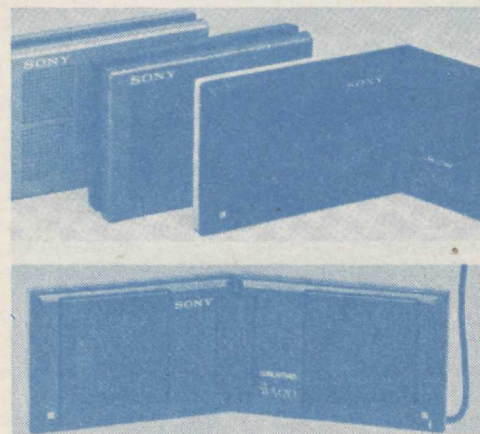
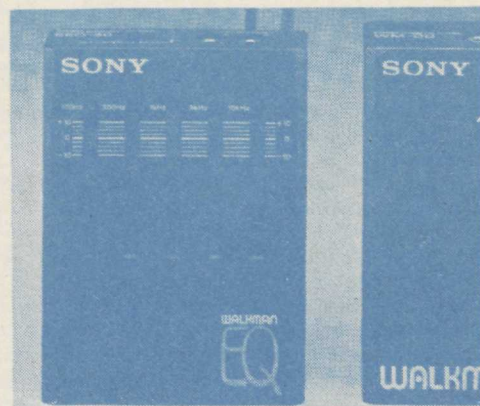
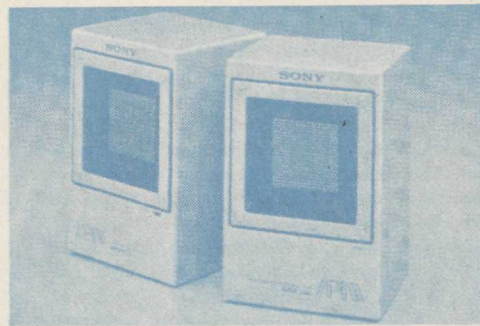
Miski pole igavene. Paistab, et hakkab kõikuma ka kompaktkasseti pjedestaal. Mõned aastad tagasi ilmunud peaaegu kaks korda väiksem DAT-kasset (Digital Audio Technology) ähvardab magnetsalvestust järjekordse revolutsiooniga, seda enam et esimesed DAT-magnetofonid on juba müügil. Neis kasutatakse numbrilist salvestussüsteemi. Selles suhtes on DAT- tehnika suguluses lasersüsteemiga. Harjuspärase liikumatud helipead on asendatud seespool suure kiirusega pöörlevate helipeade plokiiga. Uue aparatuuri põhiline väärtus on mitmekordse übersalvestuse võimalus, ilma et fonogrammi kvaliteet veidikegi langeks.

Peale stereosüsteemide on väga populaarsed ka magnetoolad — suhteliselt väiksemamõõdulised seadmed, mis koosnevad magnetofonist, raadiovastuvõtjast, võimendist ja kõlaritest. Hiljuti lisandus ka laserplaadimängija. Magnetoolasid lastakse välja suurel arvul ja nad rahuldavad eriti neid, kellele pole vaja koju tervet stuudiot, vaid kellele meeldib kas üksi või koos sõpradega lihtsalt muusikat kuulata. Mõned eriti tujukad melomaanid vaatavad magnetooladele ülalt alla, nimetades neid põlglikult "suupillideks". Ilmaeegu. Head magnetoolad mitte ainult ei kõla suurepäraselt, vaid on ka sama hästi automatiseeritud kui stereosüsteemid.

Veel üks huvitav fakt. On hästi teada, millist põletavat uudishimu kutsuvad lastes esile täiskasvanute "muusikalised mänguasjad". Väikesi lausa kisub vajutama nuppudele, haarama pihku helisevat kasti. Kuid võta näpust! Vanemate valvas silm on alati kohal. Sellele tõepoolest üldisele probleemile pakkus omapoole lahenduse firma "Sony", kes laskis välja seeria naljakaid, lastele mõeldud kassetmagnetofone, mis ainult ei salvesta ega mängi maha, vaid imiteerivad ka ammumist, mõirgamist, krooksumist ja teisi helisid. Võib ette kujutada lapse vaimustust, kes on "lavastanud" sellise seadme abil "Kolme pörsakest" või "Saabastega kassi"! Rikkamad vanemad võivad lisaks osta veel ka laste laserplaadimängija. Kõik sellised asjakased on tehtud suure armastusega laste vastu — eredad, ilusad, kirjade asemel arusaadavad pildid. Ja mis peamine — nad on väga vastupidavad ja töökindlad.

Lõpuks sellest, mida on oodata tulevikus. Ennekõike tugevneb lõplikult heli ja video liit. Juba praegu on olemas stereovideomagnetofonid ja suured stereotelevisiorid diagonaaliga 100 cm, mis annavad hea audiovisuaalse kontserdil või etendusel viibimise efekti. Tulemas on suure pildipuhitusega laiformaadiline televisioon neljakanalilise helisaate süsteemiga. See nihutab tegelikult laiali maailma parimate kontsertsaalide ja teatrute seinad, istutab esimesse ritta miljonid inimesed kõikidelt kontinentidelt.

Lühendatult lõlkinud A. Kons
"Muzõkalnaja Žizn" nr. 5, 1991

AUTODIDAKTI MÖTTEID

Rahvaluule

VELLO SEPP

Op. 4.

Olen luuletuste kõrval kirjutanud vahete-vahel ka mõne meloodiakese, kuigi ma olen küll õppinud nootide lugemist, mitte aga helitööde üleskirjutamist, komponeerimisest rääkimata. Sellepärast ei tea ma ka, kui valesi ma olen oma helendid üles märkinud. Keegi ei ole tahtnud mind kunagi aidata. Vabandust, Raivo Tammi küll, kuid ta laskis enne jalga. Kui ma saaksin vigade kättenäitamise abil õigekirjutuse selgeks, siis ma võiksin ehk tulevikuski, kui elu on, melodeerimist jätkata. Ideid on. Muide, mul on abiks ainult "Pille", halvastihäälstatud lastepill.

Millal küll jõutakse provintsis selleni, et hakatakse andekaid inimesi otsima ja õpetama, ilma igasuguste eeltingimusteta, nagu tehakse suures maailmas — Läänes... Eestis on püütud siinamaani kõige andekamatest inimestest lahti saada. Kui pole enam Arvo Pärti, on Eino Tambergi hea helilooja, kuigi tema teoseid väljaspool Eestit hoopis vähem tuntakse. Selline andevaenulikkus eestlaste hulgas on olnud püsiv. Meenufagemkasvõi minevikust Miliza Korjust, kelle hääli oli eesti asjatundjate jaoks liiga instrumentaalne. (Tegelik põhjus võis olla aga selles, et ta keeldunud Ants Lauteri magamistoa kaudu lavale minemast. Väidetakse, et Ants Lauter kõrvaldanud eesti teatrielust teisi lauljaid, näiteks Tooni Krooni ja Meta Kodaniporgi, viimase lõplikult juba tubli kommunistina.)

Eestis oleks väga vajalik hakata korraldama näiteks lauluvõistlusi, kus ei esitataks nõudmiseks klaverisaadet või orkestratsiooni — Marseljees ja Lily Marlene kirjutati ilma orkestratsiooni!

Lõpuks mõni sõna rahvaloomingust — Eesti NSV Kirjanike Liidu (nende silt ikka veel paraadnal) suurimaks kultuurikritegevuseks tuleb pidada **Noorte Autorite Koondise** likvideerimist ja halastamatut võitlust rahvaloomingu-juhuluuletuste vastu. Neile eileitamitte kuskil avaldamisvõimalusi ja neid isegi ei koguta, kuigi ajakirja "Looming" professionaalsest loomingust lendab paljugi kultuuriajaloo prügikasti.

Vello Sepp

Toimetuse andis juurdelisatud helendid asjatundjale läbivaatamiseks. Avaldamisküpsiks loeti ühte rahvaluuleseadet, teiste kohta lubati hiljem autoriga ühendust võtta.

Loodame, et V. Sepa esitatud mõtted ajendavad meie lugejaid sulge haarama. Kas tavalisel või noodipaberil.

KUTSE KIIGELE

Rütmikalt.

Tulge kiike katsumaie, kas see kiike kannab meida,
kas kannab meie riideida, kas kannab meie ehteida!
Kas see kiike jõuab joosta, kas ta jookseb hobuse jooksu,
kas seab sälgude sammuda, kas ajab härgade vaguda?
Kas see kiike jõuab joosta, kas ta jookseb hobuse jooksu,
kas seab sälgude sammuda, kas ajab härgade vaguda?
Küll see kiike jõuab joosta, küll ta jookseb hobuse jooksu,
küll seab sälgude sammuda, küll ajab härgade vaguda,
noorte meeste heina kaarta.

Kaks vaatust jõuakti

ehk
kas

Kui lehelugeja on juhtunud nägema Vanalinna Studio etendust "Kontrabass", tunneb ta ilmselt peal kirjas sisalduvaid fraase. Olgu nüüd sellega kuidas on, kuid Jüri Lepa kontsert 25. veebruaril Matkamajas tõestas veenvalt, 1) et kontrabass on soolopill, 2) et kontrabassimängija on muusik ja 3) et kontrabassi toon ei meenuta sugugi seda kõige ebamusiiksemat heli (etenduses kergitas näitleja A. Üksküla siinkohal üsna ühemõtteliselt tagumikku toolilt).

Sündinud 1964. aastal, kuulub J. Lepp meie noorema põlvkonna interpreetide hulka, kuid tagataskust on tal juba üht-teist võtta: 1987. a. vabariikliku konkursi lau-

kallal, millisesse kogumikku on paigutatud see või teine teos.

Mõistagi vääriskitust kontsertmeistristööst. Selliseid saatjaid, kes oskaksid mängida kontrabassiga paaris, pole just palju. Tihti unustatakse pilli eripära. Lea Leiten on aga võimeline vääristama mistahes interpreedi mängu, andma sellele täiendavat sära ning vajadusel tooma partneri välja ka "mustast august".

Kontserdi I pool oli ehk väheke pedagoogilise repertuaari lõhnaga. Või kas ikka? Mida üldse tähendab mõiste "õpperepertuaar"? Nimetagu ja liigitagu lugusid kuidas tahes, laval tuleb nad ikkagi esitada kui muusika. Kuna interpret selle ülesandega toime tuli, polekski nagu põhjust urgitseda selle

II pooles kõlas "kontrabassimängu Paganiniks" ristitud Giovanni Bottesini looming. Kahjuks kulusid esimesed

VASTATUD JA VASTAMATA KÜSIMUSI HELILOOJATE LIIDU FONOTEEGIRIULITE VAHEL

Heliloojate Liidu ruumes on tuba, mida nimetatakse fonoteegiks. Neli suurt riulitait lindikarpe. Mõned väheke tolmunud. Vanimad dateeritud 50. aastate lõpuga. Heliloojate Liidu fonoteegile pandi alus ajal, kui asuti ühe katuse all filharmoniaga. Tegevus laienes pärast heliloojate oma maja valmimist 1965. a.

Fonoteegiriuleid vaadates tekkis mitu küsimust, millele püüdsin leida vastuseid.

Milliste kriteeriumide järgi toimub praegu heliloojate loomingu "konserveerimine" fonoteegi riulitele?

Ei pääse siinkohal kõigepealt väikesest eeskuju-ekskursist põhjanaabrite poole. Soome Heliloojate Liit on suutnud kõik teosed, mis on nootides kirja pandud, ka linti võtta ja neid säilitatakse kõiki. Helindeid saab huviline kuulata kohapeal, ümberlindistamise luba paraku ei anta.

Meie HL-s kindlad kriteeriumid (ja piisavad rahalised võimalused) fonoteegi süstemaatiliseks täiendamiseks puuduvad. Eriti varasematel aastatel on kogumine olnud juhuslikuma iseloomuga. Viimasel ajal lindistatakse põhiliselt huvipakkuvamaid uudisteoseid. Aga siingi määrab sageli materjali valiku subjektiivne lähenemine.

Kes peaks hoolitsemata ja hea seisima fonoteegikogude kvantiteedi ja kvaliteedi tasakaalustamise eest?

Millised peaksid olema põhimõtted, mille järgi fonoteeki täiendada?

Kuidas fonoteeki täiendatakse?

Põhiliselt vastastikuste hea-

de suhete ja isiklike kontaktide kaudu. Väga palju abi on saadud Eesti Raadio inimestelt. Lahkelt on lubatud ümber lindistada teoseid raadio fonoteegist. Kontserdivõtetel on HL inimestel võimaldatud kasutada teist magnetofoni, lindistatamaks huvipakkuvaid teoseid.

Ümbervõtteid on saadud ka heliplaatide jaoks salvestatud materjalist endise Tallinna Heliplaadistuudio, praeguse a/s "Forte" arhiivist.

Palasid on salvestatud ka kohapeal HL-s. Varem, kui toimusid iganädalased teisipäevased töökoosolekud koos loomingu aruteluga, esitati seal uued teosed kas juba lindit või elavas ettekandes. Viimasel juhul oli HL-l uudisteose lindistamise võimalus. Ka on lindistatud spetsiaalselt fonoteegi tarvis — kulud kattis siis Muusikafond.

Mõned heliloojad on ise hoolitsenud oma loomingu saatumise eest HL fonoteeki. Tuuakse ümbervõtteid raadiolindistustest, vahel neidestki, mis üles võetud oma kulu ja kirjadega.

Fonoteeki koguneb ka kompositsiooniaeriala üliõpilaste teiseid. HL abistab nende lindistamisel. Muidugi on ka tudengi huvides see, et tema loomingu oleks huvilistele kättesaadav. Noorte (heli)loojate teoste vastu tunnevad välisküla lised sageli huvi.

Praegu on ka Linnahalli helistuudio juurde tekkimas oma fonoteek eesti muusikaga, paljud heliloojad lindistavad oma teoseid seal. Kas ja kuidas aga helindid HL fonoteeki satuvad, on juba iseküsimus. On heliloojaid, kellele on tähtis võimalikult paljude teoste olemasolu HL juures, kuid on ka vastupidiseid näiteid — heliloojaid, kes oma lindistatud muusikat hoiavad enda valduses — kartuses (või autorina kindlustun-

de loomiseks?), et nende muusikat võidakse ilma tema teadmata ja loata kasutada.

Kuidas on lood lindistatud heliloomingu autorikaitsega? Kas heliloojal on ülevaade oma teoste kasutamisest või võimalik seda saada?

Kas iga helilooja peab ise hea seisima selle eest, et tema loomingu võimalikult täielikult oleks hoiul HL fonoteegis, kus ta oleks huvilistele kättesaadav? Või oleks eelkõige eesti kultuuri huvides heliloojate lindistatud loomingu ühte kohta kokku koguda?

Kes kasutavad HL fonoteeki? Kes on mängitavamad-kuulatavamad autorid?

Väga palju on fonoteegist abi muusikateadlastel — on koht, kus vajalikku helindit rahulikult kuulata. Ka HL välisküla lisedele tellitakse siit muusikat kuulamiseks. Eesti muusika paremik — ja sageli ka parimas esituses — on ju olemas.

Fonoteek abistab ka kinostuudioid ja teatrite vajalikku muusika leidmisel.

Muusikaõpilasigi pole kuulamispalvega tagasi saadetud.

Oma loomingu salvestisi läheb vahel vaja ka heliloojail endil.

Fonoteegis olevad teosed on mitte ainult kuulamiseks, neid võib soovi korral ka endale ümber lindistada — see kõik on praegu tasuta. Ümberlindistamise võimalust kasutavad peamiselt jällegi muusikateadlased ning heliloojad ise. Kodu kuulamiseks lindistada soovijaid on käinud väga vähe. Meenub vaid K. Singi "Surma ja sünni laulud", mis sel eesmärgil ümber lindistatud. Muidugi on eesti heliloomingut ka plaafidel, sealt saab hea loo kvaliteetsemalt kätte.

HL fonoteegis on üle 1200 teose 90 autorilt. Sagedamini kasutatakse ja mängitakse 30—35 autori teoseid, neist enim küsitakse (küll mitte täpselt statistilises pingereas) V. Tormist, E. Mägit, E.-S. Tüüri, K. Sinki, U. Sisaskit, L. Sumerat, E. Tambergi, R. Kangrot, A. Marguset, J. Räätsa, R. Eesperet, A. Põldmäed, J. Tamverki, M. Kaulbergi, V. Kella, R. Lättet, A. Marguset, T. Lepikut, H. Jürisalu jt. Noortest T. Tulevi, M. Siimeri, R. Remme, A. Kallastu, M. Vihmandi lugusid.

Millised on fonoteegi arendamise kavad? Tulevikuväljavaated?

Tulevik on tumedavõitu. Põhiraskuseks näib kujunevat lindipuudus. Varem saadi Šostka vabrikust "Svema" linti, nüüd sealt enam ei saadeta. Välismaalt ostmiseks puudub kõva raha.

Teine probleem on oma heliaparatuuri kasutuselevõtt. HL-s on foonika, aparaat seal sees kuulub aga a/s-le "Forte". HL aparaat (ungari helipult, magnetofonid, kõlarid, võimendid jm.) seisab lahti pakkimata. Oma aparatuuri kasutuselevõtt võimaldaks olla sõltumatu "Forte" salvestusagadest ja -kavadest, töötada tulemuslikumalt ühe osakese eesti kultuuri säilitamise heaks — HL fonoteegi süstemaatilise täiendamise huvides.

Niisiis: kes vastab vastamata küsimustele?

AIME KONS

kontrabassimängul on midagi ühist muusikaga?

kaks lugu jäätunud näppude liikumasaamiseks (saal oli keelpillimängija jaoks tõesti väga külm), kuid variatsioonid "Nel cor più non mi sento" ja eriti *Grand Duo concertante* koos Arvo Leiburri ja J. Gerretzi kammerorkestri baasil moodustatud orkestriga andsid väga ühemõtteliselt tunnustust sellest, et ässasid ei võta ei tuli ega vesi.

Muidugi polnud kontserdil esitatu interpreedi lagi ning

enamikku nendest teostest võiksid mängida ka "väikesemad vennad". Millegipärast oli kontrabassimängijaid publiku hulgas aga näpuotsaga, täpsemalt öeldes: 9 erisokast 3, 6 "Estonia" orkestrandist 2, konsikatest ja Otsa-kooli õpilastest mitte kedagi!!! Reklaami puudumine? Müürilehti oli piisavalt. Kontrabassisolistide üleüldiselt viimase aasta jooksul? No-noo, pigem risti vas-

tupidi. Kõrged piletihinnad? — 15 OR-i neljakohaliste palganumbrite juures peaks olema päris paras pileti hind. Napp harjutamisae? — Millegipärast olid aga kuulamas just need, kes oma mängutasemelt mingitki võrdlust välja kannatavad. Hapud viinamarjad?...

Kiibitses & aitas ka kontserdil kaasa kolleeg MATI PÖDRA

NEIL PÄEVI 70 AASTAT TAGASI

Veebruaris läks teatavasti suure menuga Mart Saare autorikontsert Tallinnas. Seejärel Viljandis. Siin esines helilooja ise klaveripaladega, koorilaulude esitamise võitis aga enda peale segakoor "Koit". Õnnestumised Tallinnas ja Viljandis andsid M. Saarele julguse oma helitöödega ka tartlaste ette ilmuda. See sai teoks 26. märtsil 1922. Teha kavatseti seda suurelt osalt Tallinna jõududega. Klaverisaatjana ja -solistina pidi jällegi esinema helilooja ise, soololaule taheti kuulda Olak-Miku, Veem-Romanova ja Viitoli esituses. Tartusse pidi sõitma ka noorte ühingu "Tungal" 100-liikmeline segakoor Joosep Saare juhatusel, kes pidi laulma M. Saare kaks tähtsamat ja suurejoonelisemat laulu, nimelt "Eestile" ja "Laulu mõju" koos Tartu Üliõpilaskonna segakoori ja Miina Hermannini segakooriga.

Peaaegu nii ka läks, ainult soololaulude esitamise pidi tartlane Zinaida Jurjevskaja võtma oma õlgadele. Lauljatar oli küll raskusi eesti keelega, kuid tema koolitatud hääl ja professionaalne tõlgitus avaldasid mõju. Nii läksid kiiduavalduste tähe all "Üksi", "Ilmud kui unistus", "Pärast kouet", "Laine" ja lisapalana pärast tormilist aplausi "Ennemuiste". Ka segakoor "Tungal" koorilaulude esitajana meeldis tartlastele. Rohket rõhku oli pandud varjundite esiletoomise peale, ettekanne oli lauludele iseloomukohane ja maitsekas. Ka Tartu üliõpilaste koor esines kahe lauluga. Nendeks oli "Põhjaviim" ja "Vihmakene, vellekene". Suurt mõju avaldasid ühendkoori ettekanded: "Meie elu", "Mis need ohjad", "Laulu mõju" ja "Eestile". "Estonias" olevat need laekrohvi alla toonud, "Vanemuise" krohv osutus kindlamaks, kuid "südamekambri seinad ta siiski vankuma pani", kirjutab "Postimees".

Palvapäeval 1922 andis Niguliste kirikus vaimuliku kontserdi Niguliste Laulu Selts. Sellestki kontserdist võeti rohkelt osa ja kuulajatel ei tulnud peftuda. Koor oli viimasel ajal tugevamaks muutunud, selles oli juba ligikaudu 100 lauljat. Polnud see õigupoolest mingi ime, sest tegu oli sellise autoriteediga nagu Konstantin Tüürpu. Heideti küll ette teatud intonatsioonilist ebakindlust Tüürpu enda "Crucifixuses" ja Schrencki "Kannatuslaulus", muidu olid koori saavutused aga igati tunnustuväärsed. Mendelssohni ja Beethoveni lauludega oli kaastegev Ella Masing-Grünberg ning Händeli ja Tartini loomingu viuldaja Alfred Pappmehl. Delikaatne ja peenetundeline oli Martha von Roseni orelikaasmäng.

Oma esimese kontserdi "Estonia" kontserdisaalis andis Tartu Saksa Meestelaulu Selts Hermann von Andreae juhatusel. Koor oli üks noorematest Eestimaa, kuid võis juba edukalt võistelda staažikamatega. Väga hea mulje jättis Andreae dirigendina, kergelt valitsesid kõrgusi 1. tenorid, 2. bassid olid põhjapanevat täisjõudu. Ainuke, mis täiesti ei rahuldanud, oli intonatsioon. Ka sellel kontserdil pakkus vaheldust solist, kelleks oli Alice Kopli-Wiegand,

esitades Liszti, Brahmsi ja R. Straussi laule.

16. märtsil oli "Estonia" teatris Grete Sälliku 10-aastase lavategevuse auõhtu. G. Sällik oli alustanud dramaturpiis, ühtlasi kaasa töötades teatri kooris. Ta oli oma lavatege alguses loonud terve rea osi komöödiates ja lustmängudes nagu "Kompvekiplikas" ja "Parvepoistes". Järgnesid laulutunnid Ludmilla Hellat-Lemba ja Valter Blossfeldi juures ning siis tulid juba operetiosad "Metsaülema tütres", "Dollariprintsessis", "Geišas", "Mustlase armastuses" ja "Silvas". Juubelit tähistas pr. Sällik nimiosalisena operetis "Marion". "Estonia" teater oli sel õhtul viimseini välja müüdnud ja etendus läks hea hooga. Lilli annetati nii palju, et korvid terve näitelava pöranda vaba ruumi täitsid.

Otto Hermann, kelle tervis viimastel aastatel oli olnud vilets (ka vaimuhaiglas oli ta ära käinud) ja nüüd ainelises kitskuses elas, oli valmis saanud sümfoonilises poeemid "Võitja kojutulek" (pühendatud Eesti Vabariigile) ja "Hommik". Need ja varasemad tööd "Sovenir de Reval" suurele orkestrile ja harfile ning "Serenaad" keelpiliorkestrile taheti nüüd "Estonia" kontserdisaalis ette kanda, et muusikamehe enesetunnet tõsta ja talle ka ainelist kasu muretseda. Pangem tähele sel puhul avaldatud üleskutset, mis praegugi tähelepanu väärib:

"Rahva kultuuriline sügavus ja arene-

O. Hermann

misvõime pildistub kujukalt ja meeldivalt selles, kuidas oskab ja suudab üksik rahvas omi vaimukangelasi austada. Algav ja nõrga iseteadvusega rahvas andub kergelt võõrsilt tulnud suurustele, peenetundeline kunstiteadlik rahvas austab omi ja võõrasteid neid, kes üldiselt tunnustatud."

O. Hermann ja tema helitööd võeti vaimustatult vastu, kuid publikut võinuks poole rohkem olla.

Aprillis 1922 hakkas jälle liikuma "Estonia" seltsi ajaloo kokkuseadmise mõte. Alguse selleks tegi seltsi esimees F. Akel, annetades 15000 mrk. Kuid meie kultuuri- loo kirjapanemine mingil määral juba käis. Ilmus ajakirja "Sireen" 2. number. J. Aavik tegi selles ajaloolise tagasisaate meie laulupidudele ja meenutas varalahkunud P. Süddat. E. Visnapuu oli kirjutanud muusi-

kapedagoogikast ning J. Simm operetist, A. Kalniņš aga lõpetas oma ülevaate Läti muusikaelust. Oli ka noodilisa.

Muidu oli aga kevadkontsertide aeg. Tallinna Jaani kirikus esinesid A. Topman, A. Pappmehl j.t., Tallinna Eesti Meestelaulu Selts K. Tüürpu juhatusel esines Valgas ja Tartus, "Revaler Liedertafel", samuti K. Tüürpu juhatusel, valmistus kontserdireisiks Tartusse ja Riiga, andes enne seda kontserdi "Estonia" kontserdisaalis. Nagu arvata võis, hiilgasid need koorid ettekande puhtuse ja selgusega, paindumuse ja kaaskiskuvusega.

Kuid ega tartlasedki maha jäänud. 28. aprillil esines "Vanemuises" Miina Härma oma kooriga. Seegi kontsert oli huvitav niihästi ettekannete kui ka hästi kokku pandud kava poolest, ja mis ka tähtis — selle puhas sissetulek oli määratud dr. K.A. Hermannini haua mälestusmärgi ehitamiseks. Kahjuks oli publiku osavõtt leige.

6. aprillil tuli "Estonias" lavale L. Falli operett "Stambuli roos", peaosades Olga Olak-Mikk, Alfred Sällik, Lully Wirkhaus ja Eduard Kurnim. Viimane tähistas selle operetiga ka oma 15-aastase lavategevuse tähtpäeva. Ta oli põline estoonlane, laval elukutselise teatri asutamises saadik, sügisesest 1906. Muidugi oli ta selle pika aja jooksul elama pannud lavakujusid nii sõnakuu ka muusikalavastustest: vöörmünder "Püve talus", Vestmann "Pisuhännas", Polonius "Hamletis", Boni "Silvas", mahlakas merekaru "Marionis".

10-aastase lavategevuse tähistamiseni jõudis Helmi Einer. 29. aprillil oli sel puhul tema auõhtu Kalmani operetiga "Hollandlanna", kus juubilar esines printsess Jutta osas. Einer oli "Estonias" tegutsenud põhiliselt muusikalavastustes, kasutades selleks oma Roomas koolitatud häält. Debüüdiks "Estonia" laval oli olnud Helene operetis "Armas Augustin". Sellele subrefi osale järgnesid peagi primadonna rollid operetides "Dollariprintsess", "Mustlase armastus", "Silva", "Viimne valss", kuid ka Violletta "Traviatas" ja Tatjana "Jevgeni Oneginis".

"Estonia" Muusika Osakond ja August Topman töid aprillis 1922 välja Händeli oratooriumi "Messias". Esimene ettekanne 7. aprillil näitas, et koori värske ja noor häälematerjal on kõitev, kuigi suurtes kõrguspunktides puudus veel laius, hoog ja pühalik meeleolu ("Halleluujä", "Au olgu Jumalale"). Vähem edukad olid solistid, mõni aaria pidi koguni välja jääma, kuid üldiselt laulsid needki (Lüdig-Sinkel, Veem-Romanova, Viitoli) korrektselt. Ka orkestriga võis peale mõne jämeda vea (fagott) rahul olla.

"Messias" teine ettekanne oli Suurel Neljapäeval, s.o. 13. aprillil. Jällegi oli "Estonia" kontserdisaal kuulajaist tulvil. Kolmas kontsert oli Jaani kirikus. Ka siin polnud kuulajaist puudus. Eriti kütkestavalt laulnud seal pr. Lüdig-Sinkel.

Dmitri Šostakovitš

tema ema ja poja silmade läbi

I OSA EMA SOFIA ŠOSTAKOVITŠ

Täna tahan ma paotada oma vana laegast, võtta välja aja jooksul koltunud kirjad ja fotod, äratada mälestustes oma poja lapsepõlveaastad ning mõelda sellele, miks ta siiski sai kuulsaks, tuntud inimeseks, tundub, et isegi geeniuseks, kui uskuda seda, mida temast räägitakse.

Kõige peal on foto vanast vene teadlasest, kelle nimega on seotud mu mehe saatus. See on kuulus keemik Dmitri Ivanovitš Mendelejev — võluv, helge inimene, tähelepanelik ja taktitundeline. Mendelejev võttis mu mehe enda juurde kohe pärast ülikooli ja nii tegi too keemiku juhtimisel esimesed, kõige raskemad sammud iseseisvas teadustegevuses.

Siin näen ma mehe kirju. Ta oli hea, elurõõmus vene inimene.

Meie pere oli tavaline patriarhaalne vene perekond. Me armastasime lõbusalt vastu võtta uut aastat, kingituste ja õnnitlustega pühitseda sünnipäevi ja nimapäevi, pühapäevi kogu perega teatris käia, külas viibida ning ise külalisi vastu võtta. Lapsed kasvasid terves ja rahulikus õhkkonnas. Keegi ei targutanud nendega, ei mõelnud välja erilisi kasvatusreegleid — nad arenesid normaalselt, vallatlesid, elasid täisverelist värvikat lapseelu, kus iga tund avaneb midagi uut.

Mitjal näiteks oli kirk kuubikute vastu. Ta fantaseeris nendega uskumatult, ehitas neist ainult talle teadaolevaid ehitisi, oli võimeline tundide kaupa kedagi segamata üksipäini mängima. Tema õed Maria ja Zoja eelistasid nukkusi, nagu on sobiv tüdrukutele.

...Nüüd sattus mu silma alla koduse kontserdi kava, kellegi sõbra poolt lõbusal hetkel üles kirjutatud. Kava on dateeritud 1913. a. septembriga, viimasel rahuaastal enne Esimest maailmasõda. Kavasse on naljatlevas toonis kirja pandud esinejad, sealhulgas ka väike Mitja "klaveri all", see tähendab eraldatud nurgakeses, kuhu ta oli end naiivselt minu eest peitnud, et pikendada võõras-tetoas viibimiseks ja muusikakuulamiseks ette nähtud aega.

Ma kujutlen teda selles vanuses väga selgesti: ta on muutunud veidi mõtlikuks, hajameelseks, võib öelda flegmaatiliseks. Miski valdab tema mõtteid ja viib eemale harjunud mängudest. Ta armastab kirglikult muusikat ja on tragöödia viia teda magama, kui meil on külas muusikutest sõbrad.

Tõelisel, heal muusikal oli meie pere igapäevaelus tähtis koht. Peaaegu igal õhtul kogunesid meie juurde minu sõbrad konservatooriumist. Mängisime kvartette ja triosid. Meie lemmikeliloo-

jateks olid Tšaikovski, Beethoven, Rahmaninov. Nende teoseid võisime mängida lõpmatuseni, kasvõi koiduni. Ma olen kindel, et need imeilusad õhtud klassikalise kammermuusikaga soodustasid muusikalise maitse arenemist pojas, kes sel ajal pesitses oma eraldatud nurgakeses, kartes õnnest liigutada.

Meie, vanemad, mõistsime juba siis, et me poeg on küllaldaselt musikaalne, saamaks tulevikus professionaalseks muusikuks. Vanem tütar Maria õppis hiilgavalt Petrogradi Konservatooriumis ja oli mõeldav, et ka Mitja näitab end heast küljest. Aga sellega me ei kiirustanud. Ausalt öelda ei kiida ma heaks, kui noort väljakujunemata talenti vaevatakse ainult selle nimel, et korraldada sensatsiooni, lastes kontserdilavale väikese närvilise olendi kõlava nimega — *Wunderkind*. Minu meelest juhtub üliharva, et sellisest varajases muusikust areneb edaspidi midagi tõeliselt huvitavat. Enamikul juhtudest, rabades 5—6-aastaselt vanusele mittevastava küpsusega, kujutavad nad kolmekümne-seit endast keskpärasusi, sest nende loominguiline jõud on ammendatud, organism väsinud ja inimene on ennast täielikult ära kulutanud.

Minu ees on kalendrileht. Sel päeval sai Mitja 9aastaseks ja istus esmakordselt koos minuga klaverit harjutama. Seda päeva loen oma elu kõige tähenduslikumaks. Alates esimestest pojaga koos harjutatud minutitest mõistsin ma, et mu kõrval on fenomenaalsete võimetega poiss. Kõigepealt teatas ta kategooriliselt, et "mööda jooni" ta harjutama ei hakka ning nõudis kohe muusikapala. Mina muhelesin ja, otsustanud poja tulinat veidi jahutada, asetasin ta ette klaverile seatud *Andante* Haydni

sümfooniast. See ei olnud keeruline, kuid nõudis kasvõi väiksematki ettevalmistust ja muusikalist oskust. Mitja võis muidugi teada, millisel joonel asub "mi" või "do" — selleks oli ta küllalt kaua juures istunud, kui ma tütreaga harjutasin —, kuid rohkem ei teadnud ta midagi ning palus mul selgitada bekaaride, diceaside ja bemollide tähendust. Ma selgitasin. Pärast seda asus ta laupa kortsutades, aeglaselt, kuid absoluutselt õigesti mängima *Andantet*, kompenseerides mängutehnika puudulikkust naljakalt oma isiklike, käigupealt leiutatud võtetega.

Varsti mängis ta seda *Andantet* juba vabalt ning peale selle Mozarti "Menuetti" ja kogu Tšaikovski "Lastelalbumit".

15. augustil 1915. a., kuu aega pärast minu esimesi harjutusi pojaga, viisin ma ta Petrogradi ühe parima pedagoogi, Ignat Glasseri juurde, kellel oli oma kool.

"Tõin Teile suurepärase õpilase", ütlesin uhkelt, poega ette lükates.

"Kõikidel emadel on suurepärased lapsed..." naeratas Glasser, ikka veel huviga Mitjat silmitsedes.

Aga pärast, kuulanud poja mängu, tõmbus ta tõsiseks, isegi karmiks, ning ütles mulle, et mul on ilmselt õigus.

Möödus kaks aastat. Üle Venemaa kandusid 1917. a. sündmused, olles eriti teravad Petrogradis, kus me edasi elasime... Mu poeg kirjutas kaks teost — esimesed katsetused komponeerimise alal. Need olid väga lühikesed, kuid sügavalt individuaalsed teosed, mille peamine väärtus oli minu arvates lõputu nooruslik avameelsus.

Meie kogunesime oma korteris endist viisi sõbraliku perena ainsa soojuse- ja valgusallika, suitsu ajava raudhju juurde. Lapsed jätkasid õpinguid. Mitja valmistus konservatooriumi astuma ning töötas palju ja innukalt teoste kallal, mida selleks ajaks oli kogunenud 30 ringis. Noorusjõud aitas tal üle elada toidupuuduse ja külma. Kahe aasta jooksul (1917—18) kirjutas ta ooperi "Mustlased" Puškini samanimelise poemi põhjal, Anderseni motiividel balleti "Muinasjutt merineitsist", triloogia klaverile "Metsas", meie perekonnatuttavale Boriss Kustodijevile pühendatud prelüüdi, helilooja Aleksandr Glazunovile pühendatud "Fantaasia" kahele klaverile ja hulga teisi teoseid.

1919. aasta 15. september — ka tähendusrikas kuupäev. Sel päeval viisin ma poja konservatooriumi ja esitlesin teda tollaegsele direktorile, helilooja Aleksandr Glazunovile. See, kontrollinud Mitja teadmisi ja võimeid, otsustas, et poiss võib ilma eelnevate teoreetiliste kursuste läbimiseta astuda kohe kompositsiooniosakonda.

Austria muusikateadlane EDUARD HANSLICK sündis 11. septembril 1825. aastal Prahas. Nii muusikas kui üldainetes sai esimest õpetust isalt, edasi jätkusid õpingud Praha, hiljem Viini ülikooli õigusteaduskonnas paralleelselt klaveri- ja teooriatundidega V. Tomašeki juures.

1846. aastal alustas muusikakriitiku tegevust, tehes kaastööd mitmetele Viini ajalehtedele.

1861. aastal sai Viini ülikooli muusikateooria ning -ajaloo professoriks, pidas loenguid ka mitmetes teistes Austria, Saksa ja Tšehhi linnades.

Laialt tuntud on tema esteetika-alane teos "Muusikaliselt ilusast" ("Vom Musikalisch-Schönen", 1854), mis oli teravalt poleemilise iseloomuga ja peamiselt suunatud romantismi esteetika vastu. Samal ajal kritiseeris Hanslick afektilde teooriat ja prantsuse valgustajate vaateid, mis pidasid muusika väljenduslikkuse määravaks algeks inimkõne intonatsiooni.

Oma teose põhilistes väidetes toetub ta J.F. Herbartile, kes lähtus I. Kanti filosoofiast. Hanslick vastandab muusika kui vaimse tegevuse erilise vormi teiste kunstiliikidele. Siit tulenes tema eitav suhtumine programmeeritud muusikasse ning ooperisse. Hanslick lähenes muusikale kui mängule.

Hanslicki raamat kutsus esile hulganisti poleemilisi vastukajasi. (Tema kõige järjekindlamateks vastasteks olid läänes A.W. Ambros, Venemaal — A.N. Serov.) Seejuures

avaldasid Hanslicki esteetilised vaated olulist mõju Lääne-Euroopa muusikateaduse arengule. Eriti olid nad lähtepunktiks H. Riemanni ja G. Adleri muusikastiilide teooriale.

Hanslick-kriitik lükkas oma tegevuses tihti ümber Hanslick-teoreetiku ja konkreetsetes arvamustes ei järginud mitte alati omaenese esteetilisi põhimõtteid.

Energiliselt propageeris Hanslick J.S. Bach'i, G.Fr. Händeli ja eriti L. van Beethoveni muusikalist pärandit. Beethoveni-järgse aja tu suurimaks heliloojaks pidas ta R. Schumanni, ehkki vaidles vastu tema mõnele esteetilisele vaadetele.

19. sajandi teise poole heliloojatest hindas Hanslick kõrgelt Joh. Brahmsi, andis vaimustatud hinnangu G. Bizet' "Carmenile". Samal ajal oli ta F. Liszti ja R. Wagneri leppimatu vastane ning pidas kogu oma elu jooksul jonnakat võitlust nende poolt juhitud suundadega.

Hanslick oli üks esimesi lääne kriitikuid, kes hindas tõsiselt P. Tšaikovski ja N. Rimski-Korsakovi teoseid.

Tema hea kirjanudusliku keelega kriitilised artiklid kasaegse ooperi- ja kontserdielu kohta (kogumik "Geschichte des Konzertwesens in Wien 1848-1866, Bd 1-2" ja "Die moderne Oper. Kritiken und Studien, Bd 1-9") pakuvad tänapäevalgi huvi kui kaalukas sõna oma aja — 19. sajandi teise poole — muusikapoleemikaks.

"VOM MUSIKALISCH-SCHÖNEN"

"Kunst peab kujutama eelkõige ilusat. Organ, millega ilusat vastu võetakse, pole mitte tundmus (*das Gefühl*), vaid fantaasia, puhta vaatluse tegevus.

***

Kui muusikateoses otsitakse mitte mingite kindlate hingeprintsipide või sündmuste kujutamist, vaid eelkõige muusikat, siis nauditakse puhtalt seda, mida ta täielikult pakub. Kus puudub muusikaline ilu, seal ei asenda seda targutused suurepärasest tähendusest, ja kus on ilu, seal on "täendus" liigne.

(Algus 15. lk)

Ta ütles mulle tookord sõnad, mis on mul üles kirjutatud ja säilivad kõige kallimate reliikviade hulgas:

"Ma ei mäleta, et konservatooriumi seinte vahel oleks kunagi olnud nii andekaid lapsi kui teie poeg."

Mitja õpingud läksid suurepäraselt, ta töötas väsimatult ja tundus, et tema loomingulisel energial ei ole piire. Kodu hakkasid jälle sageli toimuma muusikalised õhtud, kus peamist osa etendas nüüd meie poeg.

Konservatooriumi ajal kirjutas ta 8 prelüüdi klaverile, variatsioonid sümfoniaorkestrile ja lõputöö — Esimese sümfonia, mis peagi esitati Leningradi Filharmoonia saalis laiale publikule.

1924. aastal lõppes konservatooriumis õppimise aeg. 18-aastane helilooja asus iseseisva loomingu teele.

II OSA POEG MAKSIM ŠOSTAKOVITŠ

Tema ebatavaline nõudlikkus oma loomingu vastu, mis aeg-ajalt ulatus halastamatuseni, oli tagajärjeks tema eluseisukohale kodaniku-kunstnikuna. Omal ajal formuleeris ta selle seisukoha sõnadega: "Arvan, et kunstniku maailmavaade on tema loomingus peamine. Uue teose kallal töötades seane ma endale ülesandeks olla eelkõige kasuks oma rahvale. Püüan teda teenida kogu jõuga. Selleks pean ma väsimatult kirjutama, vahetpidamata töötama."

Töötama. Seda õpetas isa pidevalt ka meile õega. Õpetas, kuid ei sundinud kunagi.

Õde alustas muusikatundidega esimesena. Järk-järgult läks ta kergematelt lugudelt üle raskematele. Vahel tundusid need üleminekud isa mitte rahuldavat. Siis istus ta klaveri taha ja kirjutas spetsiaalselt tütre jaoks väikese loo, mis arvestas kõiki tema võimeid, aga põhiline — nõudis talt suurt eneseületamist ja indu. Iga korraga läksid palad keerulisemaks. See aitas noorel pianistil tehnikat viimistleda, valmistada end ette

järjest keerulisemate teoste jaoks. Samamoodi aitas isa ka mind.

Ta ei surunud meile kunagi oma arvamustega maitset peale. Kuigi, nagu ma praegu mõistan, oli ta maitse laitmatu. Ta ei vaevanud meid kunagi liigse hoolitsusega.

"Muusikarmastajateks ja -asjatundjateks ei sünnita, vaid saadakse," korras isa tihti.

Palju jõudu ja kannatust pühendas ta tütre muusikalise maitse kasvatamisele. Ja kui tema otsustas hakata ... bioloogiks, suhtus ta sellesse suure austusega...

Kord, kui mina esinesin juba konkurssil dirigendina, alandati mul sihilikult hinnet. Isa suur sõber, tuntud dirigent, tunnistas talle, et alandas mul hinnet n.ö. "profülaktilisel" eesmärgil. Selleks et Maksim Šostakovitš ei läheks upsakaks. Selle peale vastas isa talle küllaltki kuivalt, et esinejat on alati vaja hinnata tema võimete järgi. Ilma hinnaalanduseta noorusele ja lišadeta auväärse eest.

Mind tema puhul alati hämmastanud ja vaimustanud iseloomujooneks oli tema täpsus. Ei mäleta juhust, et ta, andnud sõna, ei oleks seda pidanud. Ta oli nõudlik kõigi teda ümbritsevate inimeste suhtes. Nimelt nõudlik, mitte kapiiisne.

Kunagi oli selline juhtum. Kuulus poeet, kelle värsasidele Dmitri Šostakovitš kirjutas teose, oli kutsutud Heliloojate Majja sümfonia esmaettekandele. Kohtumine oli juba varem õhtul kella seitsmeks kokku lepitud. Poeet tuli 10 minutit hiljem. Isa kabinetist kostsid uue teose helid... Isa alustas mängu täpselt kell seitse — ta ei saanud sundida teisi kuulajaid kulutama aega ootamisele. Poeet pidi ootama kõrvaltoas, kuni mängiti lõpuni sümfonia esimene osa. Kontserdi algust kuulis ta palju hiljem, lindilt.

Isa suhtus aega kui kõige suuremasse väärtusse. Näiteks kui teda kutsuti kultuuriministeriumi kella poole viieks, siis võis tema järgi kella kontrollida. Täpselt pool viis oli ta seal, kus teda oodati. Mitte 29 minutit pärast nelja,

vaid täpselt pool viis. Ja kui kabineti peremees viibis kasvõi pool minutit, andis Dmitri Dmitrijevitš mõista, et see on lubamatu.

Isa planeeris kõike alati ette. Määratud päeval maksis ta telefoniarved, korteriüüri, laenutusest võetud klaveri eest. Ühtedel ja samadel nädalapäevadel külastas ta sõpra. Isegi juukseid lõikamas käis ta ühel ja samal päeval — iga kuu kolmandal esmaspäeval. Ükskord elasime Moskvast kaugel, väikeses külakeses. Isa armastas alati suhelda inimestega, kes tegid maatööd. Saabus kuu kolmas esmaspäev. Lähedalasuvates küldes ei õnnestunud mul leida juuksuritöököda, ei olnud juuksurit ka meie külas. "Ehk kannatab ära," mõtlesin ma, lootes, et nädala pärast sõidame Moskvasse ja isa sooritab seal oma rituaali. Kuid selgus, et tundsin isa halvasti. Kolmanda esmaspäeva hommikul tõusis ta tavalisest varem ja me sõitsime teise rajooni juuksurit otsima. Seal leidsime väga hea meistri.

Ma ei räägi juhuslikult isa fanaatilisest kiindumusest täpsusse ja oma reeglitesse. Selle iseloomujoonega seletub ka fakt, et ta mitte kunagi mitte mingitel tingimustel ei lubanud endale tööd kõrvale lükata. Ta komponeeris siis, kui oli väga hõivatud ühiskondliku tööga, ja ka siis, kui vaevu liikus ning oli haigevoodis. Kui olid plaanitsenud — tähendab, tuleb ära teha.

Ja veel üks joon, millest ma ei saa rääkimata jätta — tema kaasasündinud viisakusest ja lugupidavast suhtumisest inimestesse. Isa tingimatuks reegliks oli pöörduda inimeste poole teietades, oli see siis tudeng, õpilane või lähedane sõber. Niisugune oli tema põhimõte.

Isa kabineti raamaturiiliteile jäid seisma tema lemmikraamatud. Ühes raamatutest, mida ma sirvisin pärast tema lahkumist meie juurest, avastasin ma tema käega allakriipsutatud lõigu: "Oma elus tuleb luua sellised tingimused, et töö oleks möödapääsmatu. Ilma tööta ei saa olla puhast ja rõõmsat elu." Need on Anton Tšehhovi sõnad.

Tõlkinud Karin Rits

ilust

Ilul pole üldse eesmärki; sest ta on paljas vorm, mida küll sisu poolest, millega teda võidakse täita, saab mitmesugustel eesmärkidel kasutada, kuid tal endal pole muud eesmärki kui ta ise. Kui ilusa vaatlemisel tekivad vaatlejal meeldivad tunded, siis ilusal pole sellega midagi tegemist. Ilus on ja jääb ilusaks ka siis, kui ta mingeid tundeid ei ärata, ja isegi siis, kui teda ei nähta ega vaadata; niisiis küll vaatleva subjekti meelega ja o k s, kuid

mitte selle meelega k a u d u.

***

Nii nagu muusika ei evi eeskujud looduses ja ei väljenda mingit kindlaks määratud sisu, nii laseb ta endast kõnelda vaid kuivade tehniliste määratluste või poeetiliste fiktsioonidega. Tema riik on tõepoolest "mitte siit maailmast". Helitöö kõik fantaasiaküllased kirjeldused, karakteriseeringud ja parafraaseriingud on kas piltlikud või ekslikud. See, mis iga teise kunsti puhul on kirjeldus, on muusika puhul juba

metafoor. Muusika nõuab, et teda võetaks kui muusikat, mõistetakse tema enda kaudu ja nauditaks teda ennast.

***

Mille maalikunstnik või poeet leiab looduse ilu vaadeldes, selle peab helilooja saama oma sisemusse kontsentreerumise läbi. Ta peab ootama õnnelikku tundi, kui temas laulma ja helisema hakkab. Siis süveneb ta endasse ja loob endast midagi, mille sarnast looduses ei ole, mis lihtsalt pole siit maailmast.

Camille Saint Saëns

Pianist Liszt

Lõpuks ometi on saanud õigluse tund: Liszti 100. sünniaastapäeva puhul korraldati suuri galaetendusi, kus võis oivalises esituses kuulata tema teoseid. Enam ei pooldata arvamust, nagu kirjutatuks oratooriumide "Kristus", "Legend pühast Elisabethist", "Fausti" ja "Dante sümfoonia" autor ainult "pianistimuusikat".

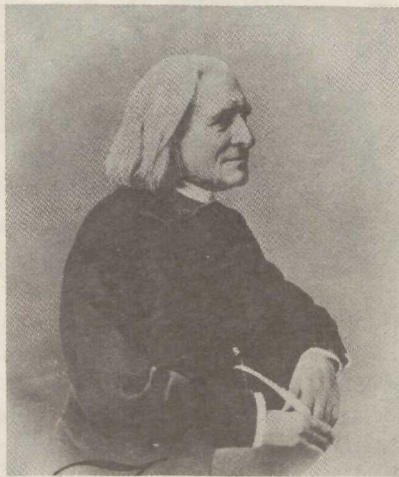
"Pianistimuusika" — ja ometi oli Mozart oma aja suurim pianist. Beethoven oli esmaklassiline klaverikunstnik ja üli-suurel geeniusel J.S. Bachil polnud ei orelil ega ka tšembalol konkurenti.

Liszt oli ennekuulmatu virtuoos: ta meelitas klaverist senitundmatuid efekte, ta muutis täielikult arusaamu instrumendi olemusest, nii nagu tegi seda Paganini viiulil. Tema õnnetuseks aga näis, nagu ei suudaks ta nii tugevast omapärast vabaneda.

Ja ikkagi ei olnud kõige tähtsam tema meisterlikkus — nii hämmastav kui see ka ei olnud, vaid tema imetlusväärne musikaalne loomus.

Samal ajal kui talle ette heideti, nagu domineeriks tema muusikas vaid klaverimängukunst muusikalise sisu arvel, püüdis Liszt hoopis vastuoksaks klaverile orkestraalset varjundit anda. Asendades imeteldava osavusega täht-tähelt (ja seepärast nii ebatäpse) ülekanne vaba ülekandega, õnnestus tal suurepäraselt välja tuua Beethoveni sümfooniade ja Berlioz'i "Fantastilise sümfoonia" kõlarikkus. Samuti on tema "Fantaasiates" erinevate ooperimotiivide teemadel tunda orkestraalset lähenemist, mis annab näiliselt tähtsusetutele elementidele esteetilise varjundi. Kuna suurem osa tema avastustest on muutunud ühisvaraks, ei teata tänapäeval enam täpselt, milliseid põhjalikke muutusi ta läbi viis, millise ulatuse ta andis klaverimängutehnikale uute vahenditega.

Selle kõige tulemusena paistis helirikku kahekordselt võimendununa. Kui Liszti teoseid teatud kauguselt kuulata, jääb mulje, nagu mängitaks neljal käel. Uute aplikaatuuridega avas ta laialdased võimalused igasugusteks kaunistusteks ning tänapäeval ei tule klaverimuusika ilma nendeta lihtsalt enam toime. Enne Liszti esilekerkimist kasutusel olnud aplikaatuurid olid vägagi piiratud. Ülalöel-

duga ei ole tahetud vähimalgi määral olla ebaõiglane Chopini suhtes — tema avastused sel alal olid samuti väga väärtuslikud.

Ootamatus ulatuses arendas Liszt ka vasaku käe rolli. Varasemas klaverimuusikas on mõlemal käel oma ülesanne, millest kõrvale ei kalduta; seega võib rääkida vastuolulisest muusikast kahel tasandil. Kammer- ja orkestrimuusikas on see teisiti. Siin koosneb konstruktsioon (loomulikult vaid põhimõtteliselt) kolmest tasandist: lauluhäälest, bassihäälest ning nendevahelisest enam või vähem n.ö. komplekssest kihist.

Liszt tahtis kolmikjaotust üle kanda klaverile; seda ta ka tegi, juhtides vasakut kätt lakkamatult instrumendi sügavusest keskmisele helikõrgusele. Vaene vasak käsi ei olnud sellega harjunud, ja et oma uut funktsiooni rahuldavalt täita, pidi ta omandama harjumatu kerguse ja liikuvuse. See ei läinud ilma vastuoludeta, mis on tänapäevaks siiski täiesti unustatud. Mõned veel hiljuti mitteestimatavatena tundunud Liszti kompositsioonid on meie päevil konservatooriumiõpilaste igapäevased harjutused³. Mängutehnika on klaveri ja teiste instrumendide alal tohutult edasi jõudnud.

Ah, kuidas küll omal ajal sellist meisterlikkuse demonstreerimist taga räägiti, kuidas selle vastu võideldi KUNSTI nimel! Enam täielikumalt ei saa eksida. Kõigepealt tuleks ükskord kõvasti ja selgelt öelda: "Kunstis muutub võidetud raskus iluks." Selle Theophile Gautier' surematu ütluse mõistmisel⁴ muutub arusaadavaks Lisztigi virtuoossusetatulus. Teisalt ongi virtuoossus muusikategemise liitlane, mis aitab märki-

misväärsest suurendada selle mõjuringi. Ilu aga tekib alles siis, kui on ületatud tehnilised raskused, millest kuulaja vahel teadlikki pole. Siis sisenetakse täiusliku mängu sfääridesse, kus Liszt oma jumaliku lihtsusega oli piiramatu valitseja. Jõud ja pehmus, rütmiline korrektsus ja üldine sarm — tema mängus oli kõike seda, ühendatuna võrratu soojuse ja laitmatu täpsusega. Tal oli ka rahvajuhile ja suurele kõnelejale omane sisenudjõud.

Mängides suuri klassikuid, ei asendanud Liszt oma isiksust autori omaga, vaid tõi teose sügavustest välja selle tõelise mõtte. See ei õnnestu tihti ka parimatel interpretidel. Oma transkriptsioonidega toimis ta üldiselt samamoodi. "Fantasie zur Don Juan"⁵ valgustab Mozarti meistriteoste sügavusi ootamatult kujundatud hiilguses.

Lisztist on jäänud palju imetlusväärseid etüüde, mis kergendavad tööd klaveriga. Ta koostas ka metoodika, mis, kahju küll, on kaduma läinud. See oli korvamata kaotus — Liszti metoodikas oleks võinud tema väärtuslik õpetus aastasadeks kestma jääda. Kohusetruude õpetajate poolt üle kogu maa laiendatud halbadele printsipiidele oleks võitlus välja kuulutatud.

Sõnadega maalida ei ole kerge! Kirjutades meenub mulle praegu Gustave Doré maal, millel pikk ja kahvatu, läbitungiva pilguga komponist on keskendunud jalutamisele, sel ajal kui tema kätes nagu märkamatuult sosistavad, mühisevad, mässavad ja mõirgavad legendi "Saint-Francois marchand sur les flots"⁶ lained ennekuulmatu nüanssidegammas.

Iilgi ei saa enam midagi seesugust näha, iialgi ei saa midagi sellesarnast kuulda.

Musica, oktoober 1911

Märkused:

1. "Kristus" — oratoorium katoliku liturgia tekstidele (1862–1867); "Legend pühast Elisabethist" — oratoorium Otto Roquette'i sõnadele (1864); "Faust" — sümfoonia kolmes pildis Goethe järgi (1854);

2. Berlioz'i "Fantastilise sümfoonia" (pr. k. "Symphonie phantastique") Liszti-poolne tõõtlus klaverile neljal käel (1831).

3. "Fantaasiad", "Illustratsioonid", "Transkriptsioonid" Meyerbeeri, Donizetti, Bellini, Mozarti, Verdi, Wagneri teemadel.

4. Th. Gautier avaldab oma mõtteid kirjutistes "L'art dramatique en France". Paris, 1858.

5. "Reminiscences sur Don Juan" (1834) — üks klaverifantaasiad teemadel Mozarti "Don Giovanni'st".

6. "St. Francois de Paule marchand sur les flots" ("Püha Franciscus Paule voogudel marssimas" — teine Liszti kahest "Legendist klaverile" (1863).

Inimest lugege nagu raamatut

Inimesed vahetavad eri mõistmisandidel väga erinevat informatsiooni. On teada, et suhtlemisprotsess ei piirdu ainult suuliste või kirjalike teadete vahetamisega. Selles protsessis on tähtis roll emotsioonide avaldamisel, partnerite maneeridel, nende žestidel. Juhtub, et teie informatsioon võetakse valesti vastu lihtsalt sel põhjusel, et seda saadavad "vastu rääkivad" žestid. Žeste jälgida on küllaltki lihtne, kuid neid interpreteerida keeruline.

Žeste mõista on raske, kuid nende eri elemendid on kontekstist lahti rebitud. Siis, kui žestid asuvad koos oma kompositsioonilistel kohtadel, tekib terviklik pilt.

Iga žest on nagu sõna keeles. Et olla arusaadav, peab inimene oma sõnadest moodustama laused, mis väljendavad terviklikke mõtteid. Samamoodi on ka žestidega. Arusaam žestide kooskõlastatusest lubab täpsemalt aru saada inimese positsioonist, kellega me suhtleme. Žeste lugedes saame me tagasiside, millel on suur tähtsus koostööprotsessis, žestide gruppidel aga määrav tähendus tagasisides. Nad näitavad minutite kaupa, liigutusest liigutuseni, kuidas inimese sündmustele reageerivad. Me võime aru saada, kuidas võetakse vastu seda, mida me räägime — heatahtlikult või vaenulikult; kas kuulajad on avali või suletud, tegelevad enesekontrolliga või igavlevad. Oraatorid nimetavad seda auditooriumi tunnetamiseks või suunatuseks grupile. Mitteverbaalne tagasiside võib anda hoiatuse, et teil on vaja muuta oma käitumist, üldse kaduda või teha midagi muud, et saavutada teile vajalikku tulemust.

ŽESTIDE SÕNASTIKUST.

Vaatleme mõningaid žestide grupe, mis väljendavad erinevaid positsioone suhtlemisprotsessis.

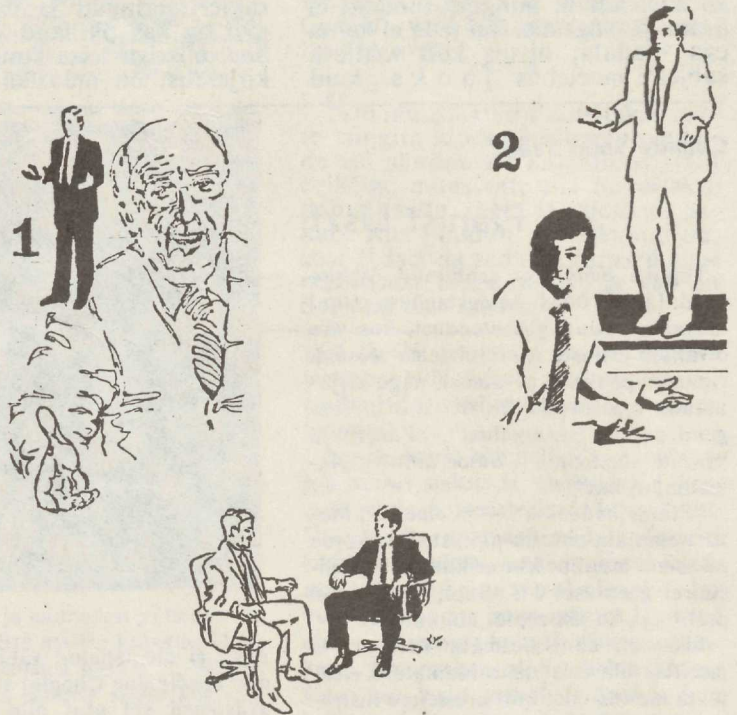
1. AVATUS.

Avatust väljendavate žestide hulgast võib eraldada järgmisi:

Avatud (lahtised) käed. (joon. nr. 1).

Žest, mida paljud meist kohe ei seosta siiruse ja avatusega, on avatud (lahtised) käed (peopesadega üles). Itaallased kasutavad seda žesti eriti sageli. Kui nad on erutatud, asetavad nad peopesad rinnale, öeldes: "Mida sa minust tahad?". Peopesadega üles suunatud lahtiste käte žesti saadab sageli õlakehitus (joon. 2). Näitlejad kasutavad seda žesti mitmel viisil mitte ainult emotsioonide väljendamiseks, vaid ka tegelase avatuse väljendamiseks juba enne, kui näitleja hakkab rääkima. Vaadake lapsi, kes on

Avatus

uhked saavutatu üle. Nad näitavad teile avatud käsi, aga kui nad tunnevad enast süüdi olevat või võtavad situatsiooni valvsalt, peidavad nad käed kas taskusse või selja taha.

Pintsaku lahtinööpimine.

Inimesed, kes suhtuvad teisse poolehoiuga ja sõbralikult, nõõbivad tihti lahti pintsaku või võtavad ta teie juuresolekul hoopis seljast.

Analüüsinud videosalvestusi, panime tähele, et sagedamini jõudsid ühisele arvamusele inimesed, kes istusid lahtinööbitud pintsakutes, harvemini aga need, kellel olid pintsakud kinni nõõbitud. Paljudel, kes ristasisid käed rinnale kaitsežestina, olid ka pintsakud kinni nõõbitud. See kes muutis oma arvamust soodsas suunas, vallandas käed ja nõõpis pintsaku automaatselt lahti. Püüdke teda hoida sellises olukorras ja teil on kergem saavutada oma eesmärgi.

Väga paljudel kordadel, kui läbirääkimised läksid edukalt, märkasime žestide gruppi "ühinemine": istuvad osavõtjad nõõbivad lahti pintsakud, ajavad jalad sirgeks, liiguvad tooli serva poole ja lähemale lauale, mis eraldab neid kaasvestlejatest. See žestide grupp on enamikul juhtudest ühenduses nõusolekuga võimalikuks kokkuleppeks, otuseks või üldiseks positiivseks suhtumiseks.

2. KAITSE

Siia gruppi kuuluvad žestid, millega

Kaitse

me reageerime võimalikele hädaohtudele, konfliktsituatsioonidele.

Rinnale ristatud käed.

Seisu rinnale ristatud kätega kohtame igapäevases elus küllalt sageli ja seda kasutatakse kaitseisundi väljendamiseks.

Kõikidest uuritud žestidest arvestatakse seda teistest kergemini. Mõnikord on see miinimum, mida suhtlemisel tunnetatakse. See osutub ka žestiks, mis mõjutab teiste inimeste käitumist. Kui Teie näiteks neljast või rohkemast ini-

MAAILMAKUULUS MEISSENI PORTSELAN

PAUL SCHEURICH

skulptor
sünd. 29.10.1883 New
Yorgis

surn. 19.09.1945
Brandenburgis Haveli
ääres

Aastail 1913—1935 töötas Paul Scheurich vabakutselise kunstnikuna ka Meisseni portselanimanufaktuurile. Tema tavatu ande portselaniskulptuuride tegemiseks avastas M.A. Pfeiffer juba Unterweißbachis.

Paul Scheurichi poolt Meissenis loodud ja teostearhiivi kantud 102 tööd ei anna tunnistust mitte ainult viljakast sidemest kunstniku ja manufaktuuri vahel, vaid iseloomustavad ka selle 20. saj. alguse portselaniplastika meistri kõige loomingulisemat perioodi. Oma enamasti plastiliste töödega jätkab Scheurich 18. saj. põhilisi traditsioone, eelkõige materjali spetsiifika arvestamist ja portselani dekoratiivset funktsiooni.

Scheurich tööd võib paigutada Art-Deco-perioodi — nad on suurel määral teatraalsed, erootilised ja efektsed.

1937. said skulptuurid “Röövimine”, “Daam lehvikuga”, “Daam emahirvega”, “Amatsoon Amoriga” ja “Kihutav naisratsanik” rahvusvahelisel tööstusnäitusel Pariisis *Grand Prix*.

Scheurichi töödele on eriti iseloomulik meeleline mõjujõud ning dünaamilisus.

mesest koosnevas grupis ristate käed kaitsepositsiooniks, sii võib varsti oodata, et ka teised järgivad Teie eeskujut. Kahjuks ei taju paljud, et kui kaasvestleja ristab käed, signaliseerib ta, et võttis kaitsepositsiooni. Oma viga nähakse ainult videosalvestust vaadates. Selle asemel, et kutsuda oponenti avameelsusele, pöördudes tema poole ja välja selgitades tema nõuded, jätkab läbirääkimistes osaleja seda ebaõiget kurssi, mis juba alguses kutsus oponendil välja kaitsereaktsiooni. Sageli inimesed “lülitavad” väga aktiivselt “välja” ja tõukavad kõrvale inimest, keda nad tahaksid “sisse lülitada”. Kui me näeme, et kaasvestleja ristab käed, peame mõtlema, mida me teeme või räägime, vastasel korral partner lahku abutlusest.

Kui Te satute situatsiooni, kus tekivad kahtlused, kas inimene kaitseb end või on rahulik (nagu ta võib-olla ise kinnitab), pöörake tähelepanu tema kätele. Kas need on lõdvestatud või rusikasse surutud (joon. 3)? Võib-olla on sõrmed klammerdunud nii, et on liigestest valged (joon. 4)? See kaitsepoos on sarnane närvilise ja lennukiga harjumatu reisija poosiga, kes lennu ajal istub, sõrmed klammerdunud tooli käetugesesse.

(järgneb)

Kui filmid õppisid rääkima

Algus ML N:1/2

1927. a. alguses, kui kinod end üha rohkem varustasid heli taasesitusseadmetega, hankis William Fox¹⁴⁾ endale õiguse sõltumatult leiutatud saksa helimenetlusele *Tri-Ergon*. See, nagu ka De Foresti süsteem, põhines heli talletamisele filmilindile, kuid oli De Foresti leiutisest tõenäoliselt vanem. Väidetakse, et William Fox maksis samal ajal De Foresti endisele ärisõbrale Theodore W. Case'ile miljon dollarit järele uue, samale põhimõttele toetuva helisüsteemi patendiõiguste eest. Fox asus võistleva *Vitaphone*'i-filmidega, valmistades omal menetusel lühifilme ja hakates muusikat lisama ka oma pikkadele filmidele; “Rivaalid” oli esimene. Aprillis 1927 hakkas Fox linastama “Foxi *Movietone*’i uudiseid” — esimest heliga kinoringvaadet. Publik võttis selle kohe soovivalt vastu. Juunikuu ringvaade, mis oli täielikult pühendatud Charles A. Lindberghi¹⁵⁾ röömsate vastuvõtupidustuste näitamisele, tõi kinosaalidesse publikut samasuguse ligiõmbavusega kui Kefauveri uurimused 25 aastat hiljem televiisori väikese ekraani ette. *Movietone*’i-kaamerate ja -mikrofonide ees on esinenud muuses sellised eri aegade kuulsused nagu Calvin Coolidge¹⁶⁾, George Bernard Shaw ja Benito Mussolini. Eriti veetlev oli näha indiaanlasteks rietatud Coolidge’i ja kuulda teda vandumas sõprusvannet siuu- indiaanlastele nende Suure Valge Vennana või kuulda Shaw’i kõndimas mõõda aiateed ja kelmikalt vestlemas elust ning maailma asjadest. Sellistel filmidel, mis tähendasid kõrvalehüppeid filmi pealiinilt, oli eelkõige uudussetähendus. Need olid erilised lisatõmbenumbrid. Helifilm vajas veel sädet, mis saaks publiku süttima. Seda tegi Al Jolson. Juba filmis “Džässilaulja” said tema vaba vaitaalsus ja isiksus vaatajad unustama algelise helitehnika halvad küljed — ta lummab publiku täielikult. Jolson ei teinud seda *Vitaphone*’i lühifilmis, vaid täispikas näidendfilmis. Murrang oli toimunud.

Heli türannia.

Aastal 1929, kui helifilmi sünnist oli möödunud natuke üle aasta, kirjutas ajaleht “Variety”: “Helifilm ei saavutanud filmi suhtes muud, kui pööras ta kummuli, raputas ta taskutest välja kotitäie uusi trikke ja viis Warner Brothers’i teiste firmade hulgas viimaselt kohalt esimesele.” Filmid õppisid rääkima ja nüüd ei tahtnud jutt lõppeda. Pihtides mõtlema harjunud stsenaaristid pidid oma koha loovutama näitekirjanikele, kes väljendasid oma mõtet dialoogis. Endised režissöörid kas asendati uute New Yorgi teatrilavastajatega või said nad abiliseks erilise dialoogirežissööri. Paljud seni soositud, eriti Euroopa harjumustega näitlejad, avastasid end olevat töötä. Broadway lavad seevastu pühiti peaaegu tühjaks, korvamaks näitlejaid, kelle vale rõhuasetuse, viletsa kõneoskuse või halva hääle kapriisne mikrofon oli välja praakinud. Igasuguseid näidendeid osteti filmimiseks ükskõik millise hinna eest.

(järgneb)

14) William Fox (W. Friedman) (1879—1952) — ungari päritoluga ameerika ühiskonnategelane, “Fox Film Corporation”i asutaja, 1935. a. ühines Joseph Schencki kompaniiga “Twentieth Century Pictures”, hiljem uue nimetusega “20th Century Fox”.

15) Charles Augustus Lindbergh (1802—1974) — ameerika lendur, lendas 1927. a. vahemaandumiseta New Yorgist Pariisi, see oli esimene soololend üle Atlandi.

16) Calvin Coolidge (1872—1933) — ameerika riigimees, president 1923—1929.

Noppeid õpilaste kontrolltoodest

HELILOOJATEST.

J.S. Bach töötas kiriku kantslerina.
 ***
 Bach kõndis linnast linna, et kuulata ore-
 limängu, mille ta ise pärast üle lõi.
 ***
 Miina vanemad olid muusikalise kallaku-
 ga ja sellest ka Miinale see pisik.
 ***
 Karjas käes sai Miina aru, et muusikat
 kirjutavad inimesed.
 ***
 Beethoven hakkas tunde võtma õukonna
 organi Neeffe juures.
 ***
 IX sümf. finaalis kasutab ta Schilleri luu-

letust "Oode rõõmule".

***
 Chopin oli suurepärase pianist, eriti klave-
 riloomingus.
 ***
 Chopin oli romantilise pianisti loojaks.
 ***
 G. Ernesaks on asustanud RAM-i.
 ***
 R. Tobias kirjutas oratooriumi "Sealpool
 Jordaniit ja Joonast".
 ***
 Verdi oli tähtsamaks ooberi aretajaks.
 ***
 Berlioz oli Glucki austaja — tal olid peas
 kõik teosed alates partituuridest ja lõpeta-
 des juba suuremate teostega.

***
 Gershwin hakkas vabatahtlikuks heliloojaks.
 ***
 Mart Saare lauluks on "Tehkem ikkest lah-
 ti pael".
 SAINT-SAËNS "Loomade karneval".
 Eesel hirnub nagu jalad võtavad.
 ***
 "Pianistides" on isoleerivaks pilliks klaver.
 Pala kõlab kuivalt ja ebanormaalselt.
 ***
 "Kängurudes" mängib klaver suurte hüpe-
 tega.

Ulvi Tamm

SORDIINI
SÜND

V. Amburi šarž

Ravel tülitseb
Toscaniniga

Maurice Ravel viibis kontserdil, kui Arturo Toscanini dirigeeris Viini Filharmoonikute ees tema efektselt "Bolerot". Ravel oli nõrdinud. Ta leidis, et tempo oli lubamatult kiire ja terve teos niiviisi rikutud. Kahe muusiku vahel tekkis äge sõnavahetus.

Sõpradele kinnitas Ravel, et toda tükki tuleb mängida üsna vaoshoitud tempo raamides: "Kui "Bolerot" kiiresti mängida, tundub see tarbetult pikana, kui liiga aeglaselt, siis näib jällegi lühikesena."

Juhtumi järellainetus jõudis muidugi ajalehtedesse ja paisus paras skandaal. Isegi üks muusikakriitikute kongress hakkas Raveli ja Toscanini "Bolerot"-tüliga tegelema. Kokkutulnute enamik andis õiguse dirigendile, mis heliloojale sugugi mokkamööda ei saanud olla.

Ravel raevutses, kuni Toscanini tuli hiilgavale mõttele. Ta võrdles pala kestvust oma interpretatsiooniga Raveli enese sisse-mängitud heliplaadiga! Selgus, et Toscanini tempo läks kokku autori enese valituga.

Kaval Händel

Georg Friedrich Händeli hundiisu oli hästi teada, samuti ihnsus. Kord oli maja külalisi täis. Maestro kargas ootamatult püsti: "Oh, vabandage, mul tarkas suurepärase muusikaline idee!" ja kiirustas kõrvaltuppa, et meloodiat rahulikult kirja panna. Mõni hetk hiljem naasis maestro külaliste juurde, enesel rahulolev nägu peas. Kuid veidi aja pärast tuli uus idee, mis taas nõudis kirjapanemist. Siis veel üks ja veel üks. Ideede tulv muutus juba kahtlaseks. Üks külaline paotas veidi kõrvaltoa ust. Selgus, et Händel jõi seal rahulikult hinnalist burgunderit, samal ajal kui külalistele pakuti odavat portveini.

Peatoimetaja: Mart Vainu

Tegevtoimetaja: Mati Põdra

Sisutoimetaja: Aime Kons

Lõuna-Eesti korrespondent: Marina Tamme

Tell. 511. Trk. "Oktoober"

Väljaandjad:

"FRATRES" ja EV Kultuuriministeerium

Tallinn 34(EE0034) pk. 996.

Teisipäeval ja neljapäeval 14.30–16.00
525-124